ΕΠΙΣΤΗΜΗ, ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ, ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΑ

ΕΤΟΣ Γ'. ΑΡΙΘ. 27	*Ἐν Πειραιεῖ Ἰούλιος* 1885	ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΚΑΙ ΕΚΔΟΤΗΣ Δ. Κ. ΣΑΚΕΛΛΑΡΟΠΟΥΛΟΣ

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ ΕΚ ΓΕΡΜΑΝΙΑΣ

Η ΕΠΕΤΕΙΟΣ ΤΟΥ ΣΕΔΑΝ ΚΑΙ ΤΑ ΙΔΕΩΔΗ ΤΟΥ ΕΝ ΓΕΡΜΑΝΙΑ ΚΟΙΝΩΝΙΣΜΟΥ

ΥΠΟ

Ν. ΚΑΖΑΖΗ

(Συνέχ. ἴδε ἀριθ. φύλ. 26)

Ὑπάρχουσιν ἰδεώδη, σκέψεις, αἰσθήματα, ἀποτυποῦντα προφανῆ τὰ ἴχνη τῆς ἐπιδράσεως ἐπὶ τοῦ συνόλου τοῦ ὑπὲρ αὐτῶν ἀγωνιζομένου ἀτόμου. Ὁ ἐσωτερικὸς κόσμος ἐκδηλοῦται πλήρης διὰ τοῦ ἐξωτερικοῦ. Ἵνα κατανοήσῃς τὸν ἄνθρωπον, δὲν ἔχεις ἀνάγκην τῆς μυστικῆς θυρίδος, ἣν ἐζήτει ὁ Μῶμος παρὰ τοῦ δημιουργοῦ τῶν ἀνθρώπων, ἵνα μὴ δύνανται ν' ἀποκρύψωσιν οὗτοι τὰ ἐνδόμυχα αὐτῶν. Τοιοῦτόν τι συνέβαινεν ἐν τῷ συνόλῳ τοῦ ῥήτορος, ὅστις ὑπὸ τὰς ἐπευφημίας ἐνθουσιώδους ἀκροατηρίου εἶχε κατέλθει ἀπὸ τοῦ βήματος Ὠχρὰ, ἀλλ' ἀνήσυχος μορφὴ, ἐκδηλοῦσα ζωηρὸν πνεῦμα, πρὸς τὸ ἰδεῶδες τεῖνον, διαβιβρωσκόμενον ὑπὸ τῆς ἀκαταπαύστου δίψης τῆς πραγματώσεως τοῦ ἰδεώδους τούτου, ἔστω καὶ διὰ τῆς βίας, ἀφ' οὗ εἶνε δυσχερὴς ἡ πραγμάτωσις διὰ τῆς λογικῆς καὶ τῆς συζητήσεως, ἐπεβλήθη ἀπὸ τῆς πρώτης αὐτῆς ἐμφανείας ἐπὶ τοῦ ὁμίλου ἐκείνου. Ὁ νέος ἐκεῖνος ἀνήρ, ὁ μετὰ τοσαύτης πεποιθήσεως ἀναβὰς ἐπὶ τὸ βῆμα, ἵνα διατυπώσῃ τὴν λύσιν δυσχερεστάτων καὶ κινδυνωδεστάτων προβλημάτων, ὁ λεπτὸς ἐκεῖνος ὀνειροπόλος, ὁ τολμῶν νὰ προκαλέσῃ θανάσιμον ἀγῶνα ἐναντίον ἰσχυροῦ καθεστῶτος, ἐπὶ ἀσφαλεστάτων ἐρειδομένου θεμελίων, τῆς ἱστορικῆς παραδόσεως, τοῦ συγχρόνου κύρους, τῆς ὑλικῆς δυνάμεως καὶ τῆς καθολικῆς ἀποδοχῆς, ᾐσθάνετο ἐν ἑαυτῷ ἀκατάβλητον βεβαίως δύναμιν, ἥτις πλήρης ἀπεικονίζετο ἐπὶ τῆς ὄντως διακεκριμένης φυσιογνωμίας του. Ζῶν ἐν μέσῳ λαοῦ πεπολιτισμένου καὶ συζητοῦντος, ἐφαίνετο ὅτι ἦτο προωρισμένος νὰ διαπρέψῃ ἄνευ μεγάλων δυσχερειῶν. Τὸ *κοινωνικὸν* ζήτημα ἤρξατο ἀπό τινος χρόνου καθιστάμενον τὸ ζήτημα τῆς ἡμέρας διὰ τὴν εὐρωπαϊκὴν κοινωνίαν, ἐν τοῖς μάλιστα δὲ διὰ τὴν Γερμανίαν. Ὑπῆρχεν ἑπομένως εὐρὺ στάδιον ἐργασίας διὰ τοὺς τολμηροὺς ἐκείνους χαρακτῆρας, τοὺς ἐλθόντας εἰς ῥῆξιν πρὸς τὸ καθεστώς. Ὁ λαὸς ἐν ταῖς δημοκρατίαις δὲν ἐρωτᾷ περὶ τοῦ δυνατοῦ τῆς πραγματώσεως καινοφανοῦς τινὸς ἰδέας· νεωτεριστικὸς συνήθως, ἀσπάζεται πᾶν ὅ,τι εἶνε πολέμιον πρὸς τὸ παρόν, τὸ ὁποῖον ἀπὸ τοῦ Θουκυδίδου μέχρι τῆς σήμερον εἶνε *βαρὺ* τοῖς ὑπηκόοις· ἐντεῦθεν δὲ ἡ ἀφοσίωσις αὐτοῦ πρὸς τοὺς ἄνδρας ἐκείνους, τοὺς καινότροπα δόγματα διδασκοντας, εἴτε εἰλικρινεῖς, εἴτε ἀπαταιῶνας.

Τοιαῦτα ἀκαριαίως ἐσκέφθην κατὰ τὴν στιγμὴν ἐκείνην, ὁπότε παρετήρησα ἀνερχόμενον ἐπὶ τοῦ βήματος τὸν δεύτερον προαγγελθέντα ῥήτορα τῆς ἑσπερινῆς συνεδρίας, τὸν ἐργάτην σιγαροποιὸν Σχροῦλτσε. Ἀντίθετος ὢν καθ' ὁλοκληρίαν πρὸς τὸν προαγορεύσαντα, εἶχε τὸν τύπον τελείου Γερμανοῦ ἐργάτου. Λιπόσαρκος, ἀλλ' ἐστερημένος πάσης ἐκφράσεως, ἐφαίνετο καταβιβρωσκόμενος ὑπὸ μίσους ἀκορέστου, ἢ κατειλημμένος ὑπὸ ἰδεώδους τάσεως πρὸς ἀνώτερον καὶ εὐγενέστερον κόσμον. Ἐκ τῆς τάξεως, εἰς ἣν ἀνῆκεν, ἧς ἐκ καταγωγῆς ἔφερε τὴν κακὴν μοῖραν, τί ἐζήτει αὐτός, προσήλυτος τῆς κοινωνιστικῆς δημοκρατίας, τί ἐσκέπτετο, ἐπιθυμῶν τὴν καταστροφὴν τῶν καθεστώτων, ἀδιαφορῶν δὲ διὰ τὰ ἐνδεχόμενα ἀποτελέσματα; Ἡ ἠθικὴ καὶ πνευματικὴ αὐτοῦ

ἀνάπτυξις ἐκράτει αὐτὸν ἐντὸς κοινοτάτων ἀπόψεων. Ὁ ὁρίζων αὐτοῦ ἦτο λίαν περιωρισμένος, ἢ μᾶλλον δὲν εἶχε τοιοῦτον. Οὐδεμία ἰδέα βεβαίως ἀνησύχησεν αὐτὸν καὶ ἐτάραξεν, ἢ μόνον τὰ ἔνστικτα τῆς τάξεως, τάξεως ἐν μόνον ἐλατήριον ἐχούσης κατὰ καθεστῶτος, τὸ ὁποῖον θεωρεῖ πολέμιον, τοῦ μίσους τὸ ἔνστικτον. Ἀλλὰ τοιοῦτοι ἄνθρωποι ὑπῆρξαν ἀείποτε τὰ πρώτιστα ὄργανα τῶν στάσεων, τῶν ἀνατροπῶν, τῶν κοινωνικῶν καὶ πολιτικῶν μεταμορφώσεων. Καὶ στεροῦνται μὲν πίστεως εἰς τὴν ἰδέαν, ἣν ὑπηρετοῦσι, στεροῦνται ἐνθουσιασμοῦ, ἀλλ' ἔχουσι τὸν φανατισμὸν ὑπὲρ αὐτῆς, πανίσχυρον ἐλατήριον, δυνάμενον νὰ ὑπαγορεύσῃ αὐτοῖς τὰ ἔσχατα ἐν πάσῃ στιγμῇ. Δὲν ἐπιχειρῶ τὴν φυσιολογικὴν ἀνάλυσιν ἢ τὴν παθολογικὴν ἐξέτασιν τῆς τάξεως ταύτης, ἥτις ἔχει βεβαίως μεγάλας ἀρετάς, ἀλλ' ἀμόρφωτος συνήθως οὖσα, ἀπαίδευτος, μὴ ἔχουσα ἀσφαλεῖς ἠθικὰς βάσεις, ἕνεκα πλημμελοῦς ἀνατροφῆς, καὶ οἰκογενειακῆς καὶ κοινωνικῆς, καὶ πολιτικῆς, δὲν παρουσιάζεται ἐστερημένη ἐπίσης κακιῶν. Ἄλλοτε ὁ ἐργάτης, εἴτε ἐν τῇ πόλει, εἴτε ἐν ταῖς ἐξοχαῖς, συνεδέετο στενώτατα μετὰ τοῦ παρέχοντος αὐτῷ ἐργασίαν, ἀπετέλει κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον μέλος τῆς οἰκογενείας, μεθ' ὅλα τὰ κρατοῦντα τιμαριωτικὰ ἔθιμα. Ὑπὸ τοιοῦτον καθεστὼς ἐτύγχανε θρησκευτικῆς τινος ἀνατροφῆς, εἰ καὶ ἦτο ἐστερημένος καὶ τῆς ἐλαχίστης πνευματικῆς μορφώσεως· ἡ δὲ θρησκεία ἀπεκάλυπτεν αὐτῷ ἐν ταῖς μεγάλαις θλίψεσι καὶ δοκιμασίαις τοῦ βίου τὰς μυστικὰς ἀλλ' εὐφροσύνους ἀπόψεις καὶ ἐλπίδας ἄλλου κόσμου, διὰ τὴν κτῆσιν τοῦ ὁποίου παρεσκευάζετο ἐν τῇ κοιλάδι ταύτῃ τοῦ κλαυθμῶνος. Ἀλλὰ σήμερον τί ἀπέμεινεν ἐκ τῆς ἀρχαίας ταύτης πίστεως; Ὁ δισταγμός, ὁ καταλαβὼν τὰς ἀνωτάτας κοινωνικὰς τάξεις, ἡ ἀμφιβολία περί τε τοῦ ἐνεστῶτος καὶ τοῦ μέλλοντος, ἡ ἀπαισιοδοξία, καὶ κατὰ θεωρίαν καὶ κατὰ πρᾶξιν, ἐτάραξαν τὴν συνείδησιν τῶν εὐρυτέρων κοινωνικῶν κύκλων, διέφθειραν τὴν καρδίαν των, ἀπεπλάνησαν τὸ πνεῦμά των. Αἱ ἐπιδημίαι δὲν φείδονται ταύτης ἢ ἐκείνης τῆς τάξεως· φέρουσι πάντοτε γενικὸν χαρακτῆρα, ἀδιακρίτως προσβάλλουσαι ἐν τῇ καταστρεπτικῇ αὐτῶν ἀνελίξει. Ἐὰν ὁ δισταγμὸς προσβάλλει τὰ ἰδεωδέστατα τῶν πνευμάτων, ἐξίσου θέλει προσβάλλει τὰ ἀκαλλιέργητα, τὰ αἰσθανόμενα πάθη μόνον καὶ ἔνστικτα, ἀντὶ ἰδεῶν καὶ αἰσθημάτων. Οὕτως ἡ πρώτη ἀναρχικὴ Σειρὴν δύναται νὰ ἀποπλανήσῃ αὐτά, ἔτι δὲ μᾶλλον ἰσχυρῶς, καθ' ὅσον εἶνε μᾶλλον ἀκόλαστος, *αἰσθητικὰ* καθ' ὁλοκληρίαν προβάλλουσα θέλγητρα. Τοιουτοτρόπως πρέπει νὰ χαρακτηρισθῇ ἡ σύγχρονος ἀνατρεπτικὴ κίνησις ἐν Εὐρώπῃ: Ἔλλειψις πίστεως, ἔλλειψις ἠθικῆς μορφώσεως, ἰδεώδους, ἐπιτρέπουσα ἄρα πᾶσαν τολμηρὰν τάσιν ὑπὸ τὸ καθεστὼς τῆς κοινωνικῆς ἀνωμαλίας, ἥτις οὐδέποτε δύναται νὰ ἐκλίπῃ τέλεον ἀπὸ τοῦ βίου τῶν ἀνθρώπων. Μετὰ ταῦτα, ἡ ἐν ὀνόματι τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς ἰσότητος πρώτη κραυγὴ κατὰ τῆς ἰδιοκτησίας ὡς κλοπῆς, κατὰ τῆς οἰκογενείας, ὡς μὴ ἐπιτρεπούσης τὸν ἐλεύθερον ἔρωτα καὶ τὴν εἰς πάντας ἴσην ἀπόλαυσιν τῆς σαρκός, ἄνευ δυσχερείας θέλει τύχει ζηλωτῶν καὶ προσηλύτων. Εἶνε δ' οὗτοι κατὰ τοσοῦτον φανατικώτεροι, καθ' ὅσον ἐλαύνονται ὑπὸ τῶν ἐνστίκτων τοῦ αἰσθητισμοῦ καὶ τοῦ πάθους Καὶ τίς δύναμις εἶνε ἱκανὴ νὰ θέσῃ φραγμὸν κατὰ τῆς ἀναρχικῆς τῶν καιρῶν τούτων παλιρροίας; νὰ ὁδηγήσῃ τοὺς πλανωμένους πρὸς τὴν εὐθεῖαν ὁδὸν τῆς πίστεως, τῆς ἐργασίας, τῆς ἀλληλεγγύης, ἥτις βασίζεται οὐχὶ ἐπὶ τοῦ μίσους τῶν κοινωνικῶν τάξεων, τῶν ὑφισταμένων δικαίῳ προσόντων προσωπικῆς ἱκανότητος, ἀλλ' ἐπὶ τῆς συνδιαλλαγῆς αὐτῶν καὶ τῆς συνεργασίας; Τὸ πρόβλημα τοῦτο εἶνε ὁ κλῆρος τοῦ μέλλοντος. Ὑπὸ τὸ δημοκρατικὸν καθεστὼς, τὸ θεμελιούμενον ἐπὶ τῆς κοινωνικῆς ἐλευθερίας καὶ ἰσότητος, δυοῖν θάτερον: Ἢ θέλει κατισχύσει ὁ ἀριθμὸς, τὸ ποσόν, ἡ ὑλικὴ δύναμις, ἡ φυσικὴ βία, ἵνα ἐπέλθῃ ὁ καταβιβασμὸς τοῦ ἀνθρωπίνου γένους εἰς ὑποδεεστέραν βαθμίδα πνευματικῆς, κοινωνικῆς καὶ πολιτικῆς ἐργασίας, ἐν τῇ στειρώσει ταύτῃ πάσης γενναίας ἀρχῆς καὶ ὑψηλῆς τάσεως· ἢ, διοργανουμένης τῆς δημοκρατίας δια τῆς προσηκούσης συνδιαλλαγῆς τῶν ἐν τῇ κοινωνίᾳ δρωσῶν ἀντιθέτων δυνάμεων, τοῦ λόγου καὶ τοῦ συμφέροντος, τῆς ἀτομικῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς κοινωνικῆς ἰσότητος, ἀναγνωριζομένου τοῦ πνεύματος ὡς τοῦ ὑψίστου παράγοντος παντὸς ἐν τῷ βίῳ σκοποῦ, θέλει ἐπέλθει ὄντως ἡ προσήκουσα τάξις ἐν τῷ βίῳ, ἡ θεμελιουμένη ἐπὶ τῆς καθολικῆς πάντων τῶν ἀνθρώπων συμπράξεως καὶ συνεργασίας.

Ὁ ἐργάτης σιγαροποιὸς Σχιοῦλτζε ἀνῆλθεν εἰς τὸ αὐτοσχέδιον ἐκεῖνο βῆμα· καὶ ἀνῆλθεν, οὐχὶ διὰ νὰ συζητήσῃ βεβαίως, πολλῷ δ' ὀλιγώτερον νὰ διδάξῃ, ἀλλὰ διὰ νὰ ἐκχυθῇ εἰς ὀργὴν κατὰ τοῦ καθεστῶτος, νὰ ἐκδηλώσῃ τὸ μῖσός του κατ' αὐτοῦ, τὸ μῖσος τῆς τάξεως, ἀφ' ἧς ἐξήρχετο, καὶ ἧς διεξεδίκει τὰ δίκαια. Ὑπάρχουσιν ἄνθρωποι, δυνάμενοι νὰ χαρακτηρισθῶσιν ὡς τὰ θύματα τῆς κοινωνικῆς συμφορᾶς, μηδ' ἡμέραν ἐντρυφήσαντες ἐν τῷ φωτὶ τῆς εὐδαιμονίας, οἵτινες ἐπόθησαν μόνον, ἐρθόνησαν, ἐμίσησαν ἐν τῇ στερήσει, ἀλλ' οὐδέποτε ἠυφράνθησαν. Ἔφαγον τὸν ἄρτον αὐτῶν, οὐχὶ ἐν τῷ ἱδρῶτι μόνον, ἀλλ' ἐν τῇ καταφρονήσει, ἐν τῇ δυστυχίᾳ, ἐν τῷ ἐξευτελισμῷ. Οὕτως ἀνεπτύχθη ἐν τῇ συνειδήσει αὐτῶν, μεταδοθὲν ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεάν, αἴσθημα μίσους καὶ ἀποστροφῆς κατὰ τῆς καθεστηκυίας τάξεως. Πᾶσα ἄρα πρόκλησις πρὸς ἀνατροπὴν αὐτῆς εὐμενοῦς θέλει τύχει ἀκροάσεως. Ἐκ τοιούτων κατ' ἐξοχὴν στοιχείων στρατολογοῦνται ἀείποτε οἱ ζηλωταὶ τῆς κοινωνικῆς καταστροφῆς, πρόθυμοι νὰ παράσχωσι τὴν συνδρομήν των εἰς πᾶσαν νεωτεριστικὴν ἀπόπειραν τῆς κοινωνικῆς δημιουργίας. Ὅπως δὲν ἐκλείπουσιν ἀπὸ τοῦ σταδίου τῆς κοινωνικῆς ὀργανώσεως οἱ Σόλωνες, οἱ Γράκχοι καὶ οἱ διάδοχοι αὐτῶν ἐν τῇ ἱστορικῇ ἀνελίξει τῆς ἀνθρωπότητος, ποῦ μὲν διὰ τῆς συζητήσεως καὶ τῆς νομοθεσίας, ποῦ δὲ διὰ τῆς βίας καὶ τῶν ἐπαναστάσεων ζητοῦντες ν' ἀποκαλύψωσι τοὺς νέους ὁρίζοντας, χιμαιρικοὶ μεταρρυθμισταί, ἢ ἀδιάλλακτοι ἀνατροπεῖς, οὕτω δὲν ἐκλείπουσι καὶ τὰ ὄργανα αὐτῶν, ἐνώπιον οὐδενὸς προσκόμματος δισταζοντα νὰ

ἐκδικήσωσι τὰς ἀδικίας τοῦ παρελθόντος. Ὁ ἐργάτης, ὁ ἀποχειροβίωτος, θεωρεῖ ἑαυτὸν κοινωνικὸν Παρίαν ἀπέναντι τῆς εὐημερίας τῶν περὶ αὐτόν, οὐχἀπεχθάνεται ὡς ἀδικοῦντας, καὶ ὧν δὲν ἤθελε διστάσει νὰ ἐνεργήσῃ τὴν ἐξόντωσιν. Οὕτω διεξήχθη μέχρι τῆς σήμερον ὡς μὴ ὤφελεν ὁ ἱστορικὸς ἀγὼν τῆς ἀνθρωπότητος:

Ἐπῆλθεν ἤδη πλήρης ἡσυχία ἐν τῇ αἰθούσῃ. Ὁ δ' ἐργάτης ῥήτωρ ἤρξατο ἀμέσως προσφωνῶν τοὺς ἐν αὐτῇ συναδέλφους του διὰ τῶν ἑπομένων.

«Ἀδελφοὶ καὶ ἑταῖροι,

«Ἡ νίκη τοῦ Σεδάν, ὑπὸ τὸν βαρὺν καὶ θανάσιμον κρότον τῶν πυροβόλων, ἐδημιούργησε τὴν νέαν αὐτοκρατορικὴν Γερμανίαν, τῆς ὁποίας τὴν ἑνότητα ἑορτάζει ὁ γερμανικὸς λαὸς σήμερον. Ἀλλ' εἰς τίνα χρεωστεῖται ἡ νίκη αὕτη, τοὺς καρποὺς τῆς ὁποίας ἄλλοι κατ' ἐξοχὴν δρέπουσιν. Μέγας, μοναδικὸς ἀγωνιστὴς εἶνε ὁ γερμανικὸς λαός, διὰ τοῦ ἱδρῶτος καὶ τοῦ αἵματος τοῦ ὁποίου θριαμβεύουσιν οἱ προνομιοῦχοι. Ἡ ἐπιτυχία ὀφείλεται πρὸ παντὸς εἰς ἡμᾶς, τοὺς ἐργαζομένους, τοὺς ἀποτελοῦντας τὴν μεγάλην μερίδα τοῦ γερμανικοῦ λαοῦ, ἀλλ' οἵτινες εἴμεθα ἀπόκληροι πάσης συμμετοχῆς εἰς τὴν διεύθυνσιν τῆς γερμανικῆς πατρίδος, καθήκοντα μόνον ἔχοντες, οὐχὶ δὲ καὶ τὰ ἀντίστοιχα δικαιώματα. Μία μόνον τάξις εἶνε ὁ κυριώτατος παράγων ἐν τῷ βίῳ καὶ τῇ ἐργασίᾳ τῆς νεωτέρας κοινωνίας, ὁ ἐργάτης, ὁ ἀντιπροσωπεύων ἅπασαν τὴν σύγχρονον κίνησιν καὶ ἐνέργειαν, ὁ λαός, ὁ μέχρι τῆς σήμερον οἰκτρῶς καὶ ἀναξίως περιφρονούμενος παρὰ τῶν κρατούντων. Δικαίως εἰς τῶν μεγίστων πολιτικῶν τῆς Ἀγγλίας, καὶ ἐκ τῆς καταγωγῆς καὶ ἐκ τῶν ἰδεῶν αὐτοῦ οὐδαμῶς ἀνήκων εἰς τὰς τάξεις ἡμῶν, ἀπεκάλεσε τὸν δέκατον ἔνατον αἰῶνα τὸν αἰῶνα τῶν ἐργατῶν. Πάν ὅ,τι τελεῖται φέρει τὴν σφραγῖδα τοῦ ἐργάτου, ἄνευ τοῦ ὁποίου ἡ κοινωνικὴ δύναμις ἤθελεν εἶναι ἐλαχίστη καὶ περιωρισμένη. Καὶ ἐν τούτοις, κατὰ θεωρίαν μόνον ἡ νεωτέρα ἱστορικὴ τάξις ἀνήκει εἰς τὸν ἐργάτην· πράγματι διατελεῖ ἔτι οὗτος ὁ αὐτὸς Παρίας, ἄνευ δικαιωμάτων, ὑφιστάμενος τὸν σιδηροῦν ζυγὸν τῆς πλουτοκρατίας. Οἱ ἐργαται τῶν τελευταίων ἐπαναστάσεων ἐκαυχήθησαν, ὅτι ἐνίκησαν, ὅτι κατέστρεψαν τὸ ἀρχαῖον καθεστὼς τοῦ τιμαριωτισμοῦ, τὸ βασιζόμενον ἐπὶ τῆς ἀνισότητος. Ἀλλὰ δὲν ἐνόησαν, ὅτι ἐδημιούργησαν ἀμέσως ἑτέραν κοινωνικὴν τάξιν, ἐξίσου ἀπορρέουσαν ἀπὸ τῆς ἀνισότητος καὶ τῆς ἀδικίας. Οἱ πατέρες ἡμῶν εἰργάζοντο ὑπὲρ τῶν τιτλοφόρων κομήτων καὶ βαρόνων τοῦ τιμαριωτισμοῦ· ἀλλ' ἡμεῖς ἐργαζόμεθα ἤδη ὑπὲρ τῶν νεωτέρων βαρόνων τοῦ χρυσίου. Ἦσαν εὐτυχεῖς τοὐλάχιστον ἐκεῖνοι, διότι ἀπαίδευτοι ὄντες καὶ ἀμόρφωτοι, δὲν εἶχον ἄλλας ἀνωτέρας τάσεις πνευματικάς, ἢ τὴν καθημερινὴν αὐτῶν ὕπαρξιν. Ἀλλ' ἡμεῖς, οἱ νεώτεροι Παρίαι, εἰς τοὺς ὁποίους ζητοῦσι νὰ δώσωσι πνευματικὴν ἀνάπτυξιν, νὰ χειραφετήσωσιν ἀπὸ τῆς τυραννίας τῶν προλήψεων τὸ πνεῦμα ἡμῶν, οἱ ὁποῖοι αἰσθανόμεθα τὸ καλὸν καὶ τὸ ἀγαθόν, χωρὶς νὰ δυνάμεθα νὰ πραγματοποιήσωμεν αὐτά ὑπὲρ ἡμῶν, εἴμεθα δυστυχέστεροι ἐκείνων. Ποθοῦμεν μόνον, καὶ ποθοῦμεν τοὺς καρποὺς τῆς ἐργασίας μας καὶ τοῦ ἱδρῶτός μας. Ἀρχόμεθα τῆς ἐργασίας πρὸ τῆς Ἀνατολῆς τοῦ ἡλίου καὶ περατοῦμεν αὐτὴν μετὰ τὴν Δύσιν, ὡχροὶ δὲ, κατάκοποι, μεταβαίνομεν εἰς τὴν τρώγλην, τὴν ὑγρὰν, τὴν ἀνήλιον, ἐν τῇ ὁποίᾳ θέλομεν εὕρει τὴν οἰκογένειαν ἡμῶν, ἐπίσης δυστυχῆ καὶ πάσχουσαν, χωρὶς νὰ δυνάμεθα νὰ χορηγήσωμεν εἰς αὐτὴν τὰ προσήκοντα μέσα τῆς ὑπάρξεως καὶ τῆς εὐτυχίας. Ἐξ ἐναντίας, πέριξ ἡμῶν ὁ προνομιοῦχος, ὁ κεφαλαιοῦχος, ἐντρυφᾷ καὶ εὐωχεῖται ἐκ τῶν καρπῶν τῆς ἐργασίας μας, καρπῶν, ἀποσταζόντων αἷμα καὶ ἱδρῶτα. Καὶ τοῦτο καλεῖται κοινωνικὴ ἰσότης, ἐλευθερία, δικαιοσύνη, πολύτιμα ἐχέγγυα, ἀναγεγραμμένα μόνον ἐν τῷ νεωτέρῳ κώδικι, ἀλλὰ μὴ πραγματοποιούμενα. Τί ἀποδίδει εἰς ἡμᾶς ἡ κοινωνία, τί παρέχει ἡ πολιτεία ἀπέναντι τῆς ἐργασίας; Τὴν ὕβριν, τὴν καταφρόνησιν, τὴν ἀδιαφορίαν. Εἴμεθα τὰ ὄργανα τῶν ἀπολαύσεών της, δι' αὐτὴν μόνον ἔχοντες ὕπαρξιν. Ἀλλὰ σήμερον ἐννοοῦμεν νὰ ζήσωμεν ἐλευθέρως καὶ ἡμεῖς ὑπὸ τὸν δι' ὅλους κοινὸν ἥλιον. Εἶνε καιρὸς ἡ ἐργασία νὰ ἐπιβάλῃ τὸν νόμον αὐτῆς εἰς τὸ κεφάλαιον, ἡ δικαιοσύνη καὶ ἡ ἰσότης νὰ θριαμβεύσωσι κατὰ τῆς ἀδικίας καὶ τῆς ἀνισότητος. Καταστραφήτωσαν πάντα τὰ προσκόμματα, συντριβήτωσαν πᾶσαι αἱ ἐναντίαι δυνάμεις. Κατὰ τίνα τρόπον θὰ ἐπιτύχωμεν τὴν πραγματοποίησιν τῶν πόθων μας, τῶν δικαίων μας, ἐδίδαξαν ἤδη οἱ μεγάλοι προφῆται τῆς νέας κοινωνικῆς ἀναγεννήσεως ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τῆς Γερμανίας, μεταξὺ τῶν ὁποίων λάμπει, περιβεβλημένος ἀνέσπερον φῶς δόξης, ὁ κατ' ἐξοχὴν φίλος καὶ συνήγορος τῶν ἐργατικῶν τάξεων, ὁ Φερδινάνδος Λασσάλ. Ἂς ἐργασθῶμεν ὅλοι νὰ συνεχίσωμεν τὸ ἔργον αὐτοῦ. Οἱ καιροὶ δὲν περιμένουσιν. Ὁ ἐργάτης κατενόησεν ἤδη ἐν πολλαῖς χώραις τὴν δύναμιν αὐτοῦ καὶ τὴν ἀποστολήν, ἃς προσπαθήσωμεν δὲ νὰ χρησιμοποιήσωμεν ἐπ' ἀγαθῷ τὰς δυναμεις μας. Εἴμεθα ἐν τῇ γερμανικῇ αὐτοκρατορίᾳ πολιτικὸν κόμμα, καὶ ὡς τοιοῦτοι δυνάμεθα σήμερον ἢ αὔριον νὰ ἐπιδράσωμεν ἐπὶ τῆς πολιτείας, νὰ καταστήσωμεν αὐτὴν ἐπὶ τέλους ὄργανον καὶ ἀντιπρόσωπον τῶν ἐργατικῶν συμφερόντων. Ἔχομεν τὴν δύναμιν τοῦ ἀριθμοῦ σήμερον· αὔριον δυναμεθα νὰ ἔχωμεν τὸ δίκαιον τῆς ἐν τῇ γερμανικῇ πολιτείᾳ ἀρχῆς, ἂν θελήσωμεν νὰ συνδεθῶμεν πρὸς ἀλλήλους, τοιουτοτρόπως δὲ διὰ τῆς πολιτικῆς δυνάμεως νὰ ἐπιβάλωμεν τὰς ἰδέας καὶ τὰς τάσεις τοῦ ἐργατικοῦ κόμματος. Ὁ ἐργατης ἔχει δίκαια· δὲν εἶνε ἀπόκληρος ἐν τῷ βίῳ τούτῳ. Οὔτε τὰ κοινωνικὰ προνόμια, τὰ μέχρι τῆς χθὲς παρέχοντα δικαιώματα μόνον ἄνευ καθηκόντων εἰς ἐλαχίστους, τοὺς μὴ ἐργαζομένους, εἰς τοὺς δικαιολογοῦντας αὐτὰ ἐκ τῆς κατακτήσεως καὶ τῆς ἁρπαγῆς, οὔτε τὸ κεφάλαιον, ἄλλη ἐκδήλωσις τῆς κοινωνικῆς ἀδικίας καὶ ἐκμεταλλεύσεως, ὀφείλουσιν ἐν τῷ μέλλοντι νὰ ἐξακολουθήσωσι τὴν κυριαρχίαν ταύτην. Ἐπῆλθεν ὁ καιρὸς νὰ εἴπῃ τὸν κυριάρχον αὐτῆς λόγον ἡ ἐργασία· νὰ καταρρίψῃ τὰ προνόμια καθ' ὁλοκληρίαν, νὰ καταστήσῃ ὄργανον τῶν

σκοπῶν αὐτῆς τὸ κεφάλαιον. Ἡ ἐργατικὴ μερὶς ὀφείλει νὰ ἀπαιτήσῃ γεγωνυῖᾳ τῇ φωνῇ, ἐν ταῖς ἰδιωτικαῖς αὐτῆς συναθροίσεσιν, ἢ ἐν τῷ παγγερμανικῷ Κοινοβουλίῳ διὰ τῶν ἀντιπροσώπων της, διὰ τοῦ ἡμερησίου τύπου καὶ τοῦ περιοδικοῦ, τὴν πραγματοποίησιν τῶν σκοπῶν της. Ζητοῦμεν τὸν περιορισμὸν τῶν ὡρῶν τῆς ἐργασίας, ἵνα ὑπολείπηται ἡμῖν καιρὸς πρὸς ἠθικὴν καὶ πνευματικὴν ἀπόλαυσιν καὶ ψυχαγωγίαν, πρὸς τὴν ὑπὲρ τῶν οἰκογενειῶν ἡμῶν μέριμναν, ἀλλὰ καὶ τὴν αὔξησιν τοῦ ἡμερομισθίου, κατ' ἀναλογίαν πρὸς τὰς ὠφελείας τοῦ κεφαλαίου. Ζητοῦμεν τὴν ὑπὸ τῆς πολιτείας διοργάνωσιν τῆς ἰδιοκτησίας, κατὰ τὰ συμφέροντα τῆς ἐργατικῆς τάξεως, τὴν κατάργησιν τῆς κληρονομίας, ὡς συντελούσης εἰς τὴν διαιώνισιν τῆς ἐπὶ τῆς ἰδιοκτησίας βασιζομένης κοινωνικῆς ἀδικίας· ζητοῦμεν τὴν πλήρη, τὴν ἀπόλυτον συμμετοχὴν τοῦ ἐργάτου εἰς τὴν διοίκησιν τοῦ τόπου, τὴν καταστροφὴν πάντων τῶν κοινωνικῶν προνομίων, ὅπου ταῦτα καὶ ἂν ἀντιπροσωπεύωνται—καὶ ἐπ' αὐτοῦ τοῦ θρόνου. Καὶ ἐπὶ τέλους ζητοῦμεν τὴν πραγματοποίησιν τῆς κοινωνιστικῆς δημοκρατίας, εἴτε διὰ τῆς ἠρέμου συζητήσεως, εἴτε καὶ διὰ τῆς ἐπαναστατικῆς βίας...»

Ἀγνοῶ ἂν ἡ ἀνατρεπτικὴ φαντασία τοῦ ἐπαναστατικοῦ ῥήτορος, προωρισμένου ἤδη ὡς ἀντιπροσώπου τῆς ἐργατικῆς μερίδος διὰ τὸ παγγερμανικὸν Κοινοβούλιον, ἤθελεν ὠθήσει αὐτὸν περαιτέρω ἔτι, πρὸς ἄλλας, μᾶλλον ἀπηγορευμένας, ἐπιθυμίας, οἷον τὴν κατάργησιν τοῦ ὑφιστάμενου Θεοῦ, ὡς τοῦ παραιτίου πάσης τῆς ἱστορικῆς ἀδικίας, ἤτις μέχρι τοῦδε παρεκώλυσε τὴν ἀληθῆ πρόοδον τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, καὶ πρὸς ὅσα ἄλλα βαττολογήματα διασαλπίζει ὁ ἀδιάλλακτος κοινωνισμὸς ἐν ταῖς ἀναρχικαῖς αὐτοῦ συναθροίσεσι. Δυστυχῶς εἰς τὴν ἀκάθεκτον τοῦ ῥήτορος εὐγλωττίαν ἔμελλε νὰ θέσῃ τέρμα ἡ αἰφνιδία ἀναμίξις τῆς μέχρι τοῦδε ἀφώνου παρισταμένης ἀστυνομικῆς ἀρχῆς, κηρυξάσης ἀποτόμως τὴν λῆξιν τῆς συνεδριάσεως. Ἅπασα ἡ ἀναρχικὴ καὶ ἀπειλητικὴ ἐκείνη ὁμήγυρις, ἡ ἐπευφημοῦσα τὰ μᾶλλον φαντασιώδη καὶ ἀπραγματοποίητα ὄνειρα τῶν ἀγορευσαντων, ἡ ὀμνύουσα τὴν καταστροφὴν τοῦ καθεστῶτος, ὑπεχώρησε παραχρῆμα ἐνώπιον τοῦ ἀστυνομικοῦ ἐμβλήματος, ἐξήρχετο δ' ἐν σιγῇ καὶ τάξει τοῦ καταστήματος, ἐλαχίστων μόνον διαμαρτυρομένων κατὰ τῆς αὐταρχικῆς ἐπεμβάσεως τῆς ἀστυνομικῆς ἀρχῆς. Ἀλλὰ τὸ αἴσθημα τοῦ πρὸς τὰ πολιτικὰ καθεστῶτα σεβασμοῦ διατελεῖ τοσοῦτον ἔτι ἰσχυρὸν ἐν τῇ καρδίᾳ τοῦ γερμανικοῦ λαοῦ, ὥστε σπανίως δύναται νὰ ὑπαρξῇ οὐχὶ ἀντίστασις, ἀλλὰ συζήτησις διαταξεώς τινος τῆς πολιτικῆς ἀρχῆς, ὅτον αὕτη καὶ ἂν ἦνε πολλακις αὐθαίρετος καὶ ἀδικαιολόγητος.

Παρέμεινα ἐπί τινα χρόνον μέχρι τῆς ὁλοσχεροῦς ἐκκενώσεως τῆς αἰθούσης. Περὶ τὸ βῆμα ἐντελῆς ἤδη ἐπεκράτει σιγή. Οἱ ἐργάται εἶχον ἀποχωρήσει. Ἔξωθεν ἠκούετο μόνον ὁ ἀκανόνιστος τῶν βημάτων αὐτῶν ὑόρυβος. Ὁμᾶς τις ἤδη νικητήριόν τι ᾆσμα, τὸ ᾆσμα τῆς γερμανικῆς πατρίδος, ἐπαναστατικὸν θούριον ἀγνώστου κοινωνιστικοῦ ποιητοῦ· ἀλλ' ὁ ἦχος ἦτο γοργός, τολμηρὰ δὲ ἡ τῶν στίχων ἔννοια. Ἡτοιμαζόμην νὰ ἐξέλθω ἤδη ἐπίσης μετὰ τὴν ἔξοδον τοῦ πολλοῦ πλήθους. Ὁπότε εὐγενέστατα καὶ ἀβρότατα μ' ἐπλησίασεν ὁ κατ' ἐξοχὴν τῆς ἐσπερινῆς ἐκείνης συνεδριάσεως ῥήτωρ, ὁ διδάκτωρ Ἐρρῖκος.

— Ἐπιθυμεῖτε νὰ ἐξέλθωμεν ὁμοῦ καὶ νὰ συμπεριπατήσωμεν; Εἶνε *ἑλληνικὴ* νύξ. Ἴσως ἐν τῇ μεγαλοπρεπεῖ αὐτῆς σιγῇ εὕρωμέν τινα λύσιν ἐν τῇ συνδιαλέξει τοσούτων προβλημάτων, τὰ ὁποῖα πρό τινων ἔτι στιγμῶν μᾶς ἀπησχόλουν.

Δὲν εἶχον ἀφορμὴν ν' ἀποκρούσω τὴν εὐγενῆ ταύτην, ὅσον ἀπροσδόκητον, πρόσκλησιν· ἐξ ἐναντίας δ' ἐνδιεφερόμην νὰ γνωρίσω καλλίτερον τὸν ἥρωα τῆς ἑσπέρας ἐκείνης.

Ἐξήλθομεν. Ἦτο ἀληθῶς ἑλληνικὴ νύξ. Τὰ ἄστρα ἠκτινοβόλουν λαμπρότατα ἐπὶ τοῦ στερεώματος.

(Ἀκολουθεῖ).

Καὶ πάλιν περὶ τοῦ ἐπιστημονικοῦ ζητήματος τῆς ὑπὸ τῶν Ἑβραίων διαβάσεως τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης.

ΑΝΑΚΑΛΥΨΙΣ ΤΗΣ ΠΙΘΩΜ

ἀρχαίας πόλεως ἐν Αἰγύπτῳ

ΠΡΩΤΟΥ ΔΕ ΣΤΑΘΜΟΥ ΤΗΣ ΕΞ ΑΙΓΥΠΤΟΥ ΕΞΟΔΟΥ ΤΩΝ ΙΣΡΑΗΛΙΤΩΝ

Πτολεμαϊκῆς στήλης ἀνεύρεσις

ὑπὸ

ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ ΠΕΤΡΙΔΟΥ

Ἠπειρώτου, σχολάρχου νῦν ἐν Κάμπῳ Ἀθίας.

§ α'. Γράφοντες ἄλλοτ' ἐν τῷ *Ἀπόλλωνι*[1] περὶ τοῦ ἐπιστημονικοῦ ζητήματος τῆς ὑπὸ τῶν Ἑβραίων διαβάσεως τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης, παρατηροῦμεν τῷ σοφῷ ἀρχαιολόγῳ κ. *Brugsch*, παραδεχομένῳ τὴν διὰ τῆς Σερβωνίτιδος λίμνης διάβασιν κλ. κλ. τάδε: «Τίς τῶν σοφῶν δύναται νὰ καυχηθῇ ὅτι ὡρισμένως καὶ ἐπιστημονικῶς σταθμόν τινα τῆς Ἰσραηλιτικῆς πορείας προσδιώρισεν, ὥστε ἄλλος τις τῶν ἐπιστημόνων νὰ μὴ μετακινήσῃ εἴτε δεξιά, εἴτε ἀριστερά, τῆς θέσεως ἐκείνης; Τίς τῶν σοφῶν δύναται νὰ εἴπῃ εἰς τὸν πεφωτισμένον κόσμον, ὅτι ἐκ Γεσὲμ τῆς Αἰγύπτου, ἐν ᾗ παρῴκουν οἱ Ἑβραῖοι, αὐτὸς ἠδυνήθη ἐν μαθηματικῇ ἀκριβείᾳ, νὰ χαράξῃ τὴν ὁδὸν τὴν πρὸς τὴν Ἐρυθρὰν θάλασσαν κατ' εὐθεῖαν ἄγουσαν; Ναί, ἐν τῇ Ἐξόδῳ τοῦ Μωϋσέως ἀναφέρονται οἱ σταθμοὶ τῆς πορείας, καὶ δὴ καὶ ὀνόματα αὐτῶν, ἀλλὰ δυνάμεθα σήμερον μετὰ παρέλευσιν χιλιάδων ἐτῶν νὰ ὁρίσωμεν ἐν ἀκριβείᾳ: ποῦ ἔκειντο οὗτοι, χωρὶς ἕτερος τῶν ἀρχαιολόγων τῶν μεταγενεστέρων νὰ εἴπῃ τὰ ἐναντία; κλ. 2. Οὐδ' ἐφανταζόμεθα τότε, ὅτι μετὰ παρέλευσιν ἑνὸς ἔτους ἔμελλε νὰ ἀνα-

1) Ἀπόλ. ἀριθ. 15, σελ. 227—231, ἔτ. 6', φυλ. Ἰουλ. 1884.
2) Ἀπόλ. ἔνθ' ἀνωτέρω.

καλυφθῇ ὑπὸ τοῦ Ἐλβετοῦ Αἰγυπτιολόγου, κ. Ναβίλ, ὁ πρῶτος σταθμὸς τῆς ἐκ τῆς Αἰγύπτου ἐξόδου τῶν Ἰσραηλιτῶν, καὶ οὕτως ἡ ἐπιστήμη νὰ θέσῃ τὸ ἐπιστημονικὸν αὐτῆς κῦρος εἰς τὰς ἡμετέρας ἐπιστημονικὰς παρατηρήσεις καὶ κρίσεις, καὶ ὅμως τοῦτο ἀκριβῶς ἐγένετο· ἰδοὺ δὲ τί ἀναγινώσκομεν περὶ τούτου ἐν τῷ ἀξιολόγῳ περιοδικῷ *Ἀστέρι τῆς Ἀνατολῆς*.

§ β. «Ἐν τῷ Α' κεφαλαίῳ τοῦ βιβλίου τῆς Ἐξόδου ἐδαφ. »11 λέγεται περὶ τῶν υἱῶν Ἰσραήλ, ὅτι ᾠκοδόμησαν εἰς τὸν »Φαραὼ πόλεις ὀχυράς, τὴν Πιθὼμ καὶ τὴν Ῥαμεσῆ. Τῶν πό»λεων οὐδὲ ἴχνος εἶχεν ἀνακαλυφθῇ μέχρι τοῦ 1883, καίτοι »τὰ ὀνόματα αὐτῶν ἀνεφέροντο ἐπὶ διαφόρων μνημείων τῆς »Αἰγύπτου, συστάσης δὲ ἑταιρίας πρὸς ἀρχαιολογικὰς ἐρεύ»νας ἐν τῇ Κάτω Αἰγύπτῳ, ἀνετέθη τὸ ἔργον τῆς ἀναζητή»σεως αὐτῶν εἰς τὸν Ἐλβετὸν Αἰγυπτιολόγον κ. Ναβίλ. Οὗ»τος λοιπὸν ἤρξατο τῶν ἀνασκαφῶν του ἐν τῷ Ἀνατολικῷ »Δέλτα τοῦ Νείλου εἰς χθαμαλόν τινα γήλοφον ὀνομαζόμενον »*Τὲλ-ἐλ-Μασκουτάχ*, κείμενον δώδεκα μίλια πρὸς Δ. τῆς »Ἰσμαηλίας. Τὸ σημεῖον τοῦτο ἦτον ἤδη γνωστὸν τοῖς Αἰ»γυπτιολόγοις ὡς ἡ πιθανὴ τοποθεσία τῆς Ῥαμεσῆ, ὁ κυρίως »δὲ ὑποστηρίξας τὴν θεωρίαν ταύτην ἦτον ὁ πολὺς Λέψιος, »διὰ διατριβῆς αὐτοῦ ἐν τῇ «*Zeitschrift*», ἀνασκαφαὶ ὅμως »τοῦ κ. Ναβίλ ἀπέδειξαν ἐσφαλμένην τὴν γνώμην ταύτην, »διότι ἀνεκαλύφθησαν ἐν αὐτῇ τῇ διαμφισβητουμένῃ τοποθε»σίᾳ μνημεῖα ἐπὶ μνημείων, φέροντα ἓν ἢ πλείονα τῶν ποι»κίλων γνωστῶν ὀνομάτων τῆς Πιθώμ. Ἡ λέξις Πιθὼμ εἶναι »ἑβραϊκὴ τροποποίησις τοῦ αἰγυπτιακοῦ «*Πι-τούμ*», ἤτοι *πό»λις τοῦ Τούμ*». Ὁ Τοὺμ ἦτο θεὸς τῶν Αἰγυπτίων, εἰς ὃν »ἀφιερώθη ἡ ὑπὸ τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ οἰκοδομηθεῖσα ὀχυρὰ πό»λις, καὶ ναὸς δὲ ἠγέρθη ἐν αὐτῇ, ὡς καταφαίνεται ἐξ ἐπι»γραφῆς τινος ἀνακαλυφθείσης ὑπὸ τοῦ κ. Ναβίλ, ἣν κατα»χωρίζομεν ἐνταῦθα. Ἕτερα ὀνόματα τῆς πόλεως ἦσαν «*Χα »-Τούμ*», ἤτοι *ἕδρα τοῦ Τούμ*. «*Πι-Ἀτούμ*», ἤτοι *πόλις »τοῦ Ἀτούμ*», καὶ ἄλλα.

§ γ'. »Ἀλλ' ἡ Πιθὼμ ἦτο πρωτεύουσα τοῦ νομοῦ Σοκκώθ, »(ἑλληνιστὶ Ἡρώων πόλις), ἔνθα κατὰ τὴν Γραφικὴν ἀφήγη»σιν οἱ Ἰσραηλῖται ἐσταθμευσαν τὸ πρῶτον κατὰ τὴν ἐκ τῆς »Αἰγύπτου ἔξοδόν των, ὥστε διὰ τῆς ἐξακριβώσεως τῆς Πι»θὼμ λύεται καὶ τὸ οὐχ ἧττον διαμφισβητούμενον ζήτημα »περὶ τῆς πορείας τῶν Ἰσραηλιτῶν, ἐξελθόντων τῆς Αἰγύπτου. »Ἀναιρεῖται δηλαδὴ ὁριστικῶς ἡ ἤδη ἐλεγχθεῖσα ἐσφαλμένη »θεωρία τῶν διασήμων ἐκείνων Αἰγυπτιολόγων, οἵτινες ἰσχυ»ρίζονται, ὅτι ἡ πορεία τῶν Ἰσραηλιτῶν ὑπῆρξε κατὰ τὴν »παραλίαν τῆς Μεσογείου, ἐπικυροῦται δὲ ἡ Γραφικὴ ἀφή»γησις περὶ τῆς διαβάσεως αὐτῶν διὰ τῆς Ἐρυθρᾶς θαλασ»σης. Οὕτως ἡ τελευταία λέξις τῆς ἐπιστήμης προσέθηκε μίαν »ἔτι μαρτυρίαν εἰς τὸ ἀξιόπιστον τῆς Παλαιᾶς Γραφῆς ὑπὸ »ἱστορικὴν ἔποψιν.

§ δ. »Ἐν τῶν πολυτιμοτάτων μνημείων, ἅτινα ἀνεκαλύ»φθησαν ὑπὸ τοῦ κ. Ναβίλ, εἶναι ἡ Πτολεμαϊκὴ στήλη, ἐξ »ἧς ἀποσπῶμεν τὸν 7ον στίχον, ὅπως λάβωσιν ἰδέαν οἱ ἀναγνῶ»σται ἡμῶν περὶ τῶν Αἰγυπτιακῶν Ἱερογλυφικῶν· ἔστι δὲ ἥδε

»καὶ ἐν ὁλοσχερεῖ μεταφράσει·

Ὅτε ἐπὶ τῆς βασιλείας αὐτοῦ ἐκηρύχθη ὅτι ἐπερατώθη τὸ ἱερὸν τοῦ πατρὸς αὐτοῦ Τούμ, τοῦ ἀγαθοῦ θεοῦ τῆς Σοκκὼθ κατὰ τὴν τρίτην Ἀθύρ, τότε μετέβη ὁ βασιλεὺς αὐτὸς εἰς τὸν νομὸν τῆς Ἡρώων πόλεως ἐπὶ τῇ παρουσίᾳ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ Τούμ.»

(Ἀστὴρ τῆς Ἀνατολῆς ἀρ. 1429. 25 Μαΐου 1885).

§ ε'. Τί λοιπὸν λέγουσι πρὸς ταῦτα οἱ τὴν ἀλήθειαν τῆς Γραφῆς διαμφισβητοῦντες; Τί δύνανται νὰ ἀντιτάξωσιν ἀπέναντι τοιαύτης ἐπιστημονικῆς ἐναργείας (intuition spontanée) οἱ περὶ τὴν ἀνεύρεσιν αὐτῆς ἀταλαιπώρως ἔχοντες; Οἱ ὑπαδοὶ τοῦ Στράους, τοῦ **Büchner** καὶ λοιπῶν, δύνανται τοῦ λοιποῦ τοιαύτην ἐπιστημονικὴν ἐνάργειαν νὰ μὴ παραδεχθῶσι; Δὲν δύνανται βεβαίως, ἐὰν θέλωσιν εἶναι ἀκριβεῖς ἐπιστήμονες· διότι μετὰ παρέλευσιν πολλοῦ ἢ μικροῦ διαστήματος ἐπέρχεται μετὰ τὰς ὁσημέραι γινομένας ἐπιστημονικὰς ἐρεύνας καὶ ἀνακαλύψεις «*ἡ Αὐθεντεία τῆς Ἐπιστήμης*» (l' autorité), ἐπιτιθεῖσα μὲν ἀφ' ἑνὸς τὴν σφραγῖδα τοῦ κύρους αὐτῆς ἐπὶ τοῦ ἀμφισβητουμένου ζητήματος, ἄρδην δ' ἀνατρέπουσα ἀφ' ἑτέρου τὰς μετὰ πολυώδυνον ἐπιστημονικὴν κυοφορίαν ἐν τοῖς τῆς διανοίας κευθμῶσι τοῦ ἐπιστήμονος θεωρίας· ὅθεν δὲν πρέπει νὰ σπεύδωμεν παραδεχόμενοι ἀβασανίστως τὰς ἐπιστημονικὰς θεωρίας τῶν σοφῶν ἀνδρῶν· ἀλλὰ πρέπει πρῶτον *νὰ χωνεύωμεν αὐτὰς* τὸ δὴ λεγόμενον, καλῶς, *πάνυ καλῶς* τὰς μεγάλας καὶ ὑψηλὰς θεωρίας τῶν ἐπιστημόνων κατανοοῦντες, καὶ ὕστερον νὰ διδάσκωμεν καὶ ἄλλους τὰ περὶ αὐτῶν. Εἰς τοιαύτας περιπτώσεις ἀρίστην συμβολὴν καὶ εἰκόνα παρέχει ἡμῖν ὁ σοφώτατος καὶ συνετώτατος Πλούταρχος ἐν τοῖσδε· «ὡς τούς γε μανθάνοντας ἔτι καὶ πραγ»ματευομένους καὶ σκοποῦντας, ὃ λαβόντες ἐκ φιλοσοφίας, εὐ»θὺς εἰς ἀγοραν, ἢ νέων διατριβήν, ἢ βασιλικὸν συμπόσιον, ἐκ»κυκλήσουσιν, οὐ μᾶλλον οἴεσθαι χρὴ φιλοσοφεῖν, ἢ τοὺς τὰ

»φάρμακα καὶ τὰ μίγματα πωλοῦντας ἰατρεύειν· μᾶλλον δὲ »ὅλως οὐθὲν ὁ τοιοῦτος σοφιστὴς διαφέρει τῆς Ὁμηρικῆς ὄρ»νιθος ὅ,τι ἂν λάβοι, τοῖς μαθηταῖς, ὥσπερ ἀπτῆσι νεοττοῖς »διὰ τοῦ στόματος προσφέρων».

»Κακῶς δέ τε οἱ πέλει αὐτῷ»,
»μηδὲν εἰς ὄνησιν οἰκείαν ἀναδιδόντι, μηδὲ καταπέπτοντι (τῶν λαμβανομένων».

(Πλούταρχ. Ἠθικ. ε'. Πῶς ἄν τις αἴσθοιτο ἑαυτοῦ προκόπτοντος ἐπ' ἀρετῆ. Τόμ. Α'. σελ. 183 τῆς ἐν Λειψίᾳ στερεοτύπου ἐκδ. τοῦ 1829).

§ ς'. Ὅταν οὖν ἐν μεγάλαις καὶ ὑψηλαῖς ἐπιστημονικαῖς θεωρίαις ἀναστρεφώμεθα, μὴ λαμβάνωμεν ἀμέσως καὶ ἐπιπολαίως τὰς ἐπιστημονικὰς ἀρχὰς (les principes) μεγάλου τινὸς ἐπιστήμονος, ὡς π. χ. τοῦ μεγάλου φυσιοδίφου Δαρβίνου, ἢ τοῦ Γάλλου φιλοσόφου Αὐγούστου **Konte** -*τὴν Θετικήν, λεγομένην, Φιλοσοφίαν* (**la philosophie positive**)», καὶ οὕτως ἐπ' αὐτῶν ἐποικοδομῶμεν πᾶν ὅ,τι ἀδόκιμος ἔτι ἐν ταῖς ἐπιστημονικαῖς ἀναστροφαῖς διάνοια δύναται ἐξ ἀπειρίας νὰ ἐποικοδομῇ. Οὔτε νὰ ἐπιδιδώμεθα πρέπει εἰς ἐπιδείξεις ματαίας, καὶ ἀπορίας δῆθεν ἐπιστημονικὰς προβάλλοντες εἰς ἔριδας νὰ ἐξοκείλωμεν, πράττοντες ἀκριβῶς πᾶν ὅ,τι ὁ μέγας Πλούταρχος ἀναφέρει ἐν τοῖς ἑπομένοις· «οὐκ ἔστι δὲ μικρόν, »οὐδὲ ἡ περὶ τοὺς λόγους μεταβολή. Πάντες γάρ, ὡς ἁπλῶς »εἰπεῖν, οἱ ἀρχόμενοι φιλοσοφεῖν, τοὺς πρὸς δόξαν διώκουσι »μᾶλλον, οἱ μέν, ὥσπερ ὄρνιθες, ἐπὶ τὴν λαμπρότητα τῶν φυ»σικῶν, καὶ τὸ ὕψος, ὑπὸ κουφότητος καὶ φιλοτιμίας καταί»ροντες· οἱ δ', ὥσπερ τὰ σκυλάκιά, φησιν ὁ Πλάτων, τῷ ἕλ»κειν καὶ σπαράττειν χαίροντες ἐπὶ τὰς ἔριδας καὶ τὰς ἀπο»ρίας καὶ τὰ σοφίσματα χωροῦσιν· οἱ δὲ πλεῖστοι τοῖς διαλε»κτικοῖς ἐνδύντες εὐθὺς ἐπισιτίζονται πρὸς σοφιστείαν· ἔνιοι »δὲ καὶ χρείας καὶ ἱστορίας ἀναλεγόμενοι περιίασιν, ὥσπερ »Ἀνάχαρσις ἔλεγε, τῷ νομίσματι πρὸς οὐδὲν ἕτερον ἢ τὸ ἀ»ριθμεῖν χρωμένους ὁρᾶν τοὺς Ἕλληνας, οὕτω τοὺς λόγους πα»ραριθμοῦντες καὶ παραμετροῦντες, ἄλλο δ' οὐδὲν εἰς ὄνησιν »ἀπ' αὐτῶν τιθέμενοι. (Πλουτάρχ. Ἠθικ. ἔνθ' ἀνωτέρω· σελ. 180). Ὅθεν πρὸς ἀποφυγὴν τούτων πάντων δέον μὴ ἐπισπεύδειν, ἀλλ' ἐφεκτέον, ἕως ἂν ἡ κρίσις ἡμῶν κατάστασιν ὑγιεινὴν λάβῃ καὶ οὕτω χωρήσωμεν εἰς τὰ μεγάλα καὶ ὑψηλὰ θεωρήματα ἀραρότως, ὡς ὁ δεινὸς περὶ τὰ τοιαῦτα Πλούταρχος ἐν τοῖςδε ἀποφαίνεται· «συμβαίνει δὴ τὸ τοῦ Ἀντιφά»νους, ὡς τις εἴπε τῶν τοῦ Πλάτωνος συνήθων· ὁ γὰρ Ἀντι»φάνης ἔλεγε παίζων, ἔν τινι πόλει τὰς φωνὰς εὐθὺς λεγομέ»νας πήγνυσθαι διὰ τὸ ψῦχος, εἶθ' ὕστερον ἀνιεμένων ἀκούειν »θέρους, ἃ τοῦ χειμῶνος διελέχθησαν· οὕτω δὴ τῶν ὑπὸ Πλά»τωνος ἔφη νέοις οὖσι λεχθέντων, μόλις ὀψὲ τοὺς πολλοὺς αἰ»σθάνεσθαι γέροντας γενομένους. Καὶ πρὸς ὅλην δὲ τοῦτο τὴν »φιλοσοφίαν πεπόνθασιν, *ἄχρις οὗ κατάστασιν ὑγιεινὴν ἡ »Κρίσις λαβοῦσα, τοῖς ἤθος ἐμποιεῖν καὶ μέγεθος δυναμέ»νοις ἄρξηται συμφέρεσθαι, καὶ ζητεῖν λόγους, ὧν, κατά »τὸν Αἴσωπον, εἴσω μᾶλλον ἢ ἔξω, τὰ ἴχνη τέτραπται*». (Πλούταρ. Ἠθικ. ἔνθ' ἀνωτ. σελ. 181).

§ γ'. Εὐχῆς ἔργον λοιπὸν τῶν σοφῶν τοῦ συνετοῦ Πλουτάρχου συμβουλῶν ἀντέχεσθαι τοὺς Ἕλληνας πρὸ πάντων, ὅπως ἀντάξιοι ἀπόγονοι τῶν σοφῶν ἡμῶν προγόνων ἀναδειχθῶμεν ἐν ταῖς ἐπιστημονικαῖς ἐρεύναις· καταλάβωμεν δ' ἐπαξίως τὴν προσήκουσαν ἡμῖν θέσιν ἐν τῇ χορείᾳ τῶν ἐξηυγενισμένων ἐθνῶν, καὶ ἀρθῶμεν εἰς τὸ ἀνάλογον ἐπιστημονικὸν ὕψος, ἐφ' ᾧ ἤρθη εὐτυχῶς ὁ ἐπιστημονικὸς κόσμος κατὰ τὴν σημερινὴν στάσιν τῆς ἐπιστήμης· ἀρθήσεται δ' ἔτι συνῳδὰ ταῖς ἀρχαῖς τοῦ λόγου, τοῦ ἀπείρου λόγου, ὑφ' οὗ τὸ ἄπειρον ἐν ἀπείρῳ σοφίᾳ ἐκπετάννυται.

Ἔγραφον ἐν Κάμπῳ Ἀβίας. 9 Ἰουνίου 1885.

ΑΘΑΝ. ΠΕΤΡΙΔΗΣ, σχολάρχης.

Ο ΚΑΡΟΛΟΣ ΓΚΟΥΝΩ

Ὁ Κάρολος Γκουνὼ ἐγεννήθη ἐν Παρισίοις τῇ 17 Ἰουνίου 1818. Ἐνυμφεύθη μίαν τῶν θυγατέρων τοῦ διασήμου συνθέτου καὶ κλειδοκυμβαλιστοῦ **Zimmermann**, ἐξ ἧς ἔσχεν υἱὸν καὶ θυγατέρα. Διατελεῖ μέλος τοῦ Ἰνστιτούτου, εἶνε ταξιάρχης τῆς Λεγεῶνος τῆς τιμῆς καὶ διευθύνων ἐπὶ ἱκανὰ ἔτη τὸ Ὠδεῖον τῶν Παρισίων.

Πολλὰ καὶ ποικίλα εἰσὶ τὰ ἔργα τῆς εὐφαντάστου καὶ περιπαθοῦς αὐτοῦ μουσικῆς φαντασίας μολονότι οἱ γονεῖς αὐτοῦ καὶ πρωτίστως ἡ μήτηρ του προσεπάθησαν διὰ μυρίων μέσων καὶ προτροπῶν νὰ παρακωλύσωσι τὴν ἀκατάσχετον αὐτοῦ κλίσιν πρὸς τὴν μουσικήν, ὑποθέσαντες ὅτι ἐὰν σπουδάσωσι τὸν υἱὸν αὐτῶν εἰς τὸν τότε διασημον καθηγητὴν τῆς μουσικῆς κ. **Peicha**, παρ' ᾧ διαμένων ἤθελεν ἀποθαρρυνθῆ καὶ διατεθῆ κατὰ τέχνης πλήρους πικριῶν, δυσυπερβλήτων δυσχερειῶν καὶ ἀπογοητεύσεων. Μετέβησαν παρ' αὐτῷ καὶ ἐξηγήσαντες τὸν σκοπόν των παρέδωκαν τῷ διασήμῳ καθηγητῇ τὸν ἑαυτῶν υἱόν· ὁ κ. **Peicha** ἐπὶ τῇ παρουσιασθείσῃ ταύτῃ εὐκαιρίᾳ, καθ' ἣν ἠδύνατο νὰ δοκιμάσῃ μέχρι τίνος σημείου δύναται τις νὰ προσγάγῃ ἐν μεγάλῃ δόσει καὶ ἀκινδύνως τὴν διδασκαλίαν τῆς ὑπ' αὐτοῦ κατ' ἴδιον σύστημα ταξινομημένης μουσικῆς.

Ὁ νέος Κάρολος δεκαετὴς τότε μόλις ὑπῆρξε διὰ τὸν κ. **Peicha** τὸ ὑποκείμενον, ἀφ' οὗ περὶ πειράματος προέκειτο, ὅπερ ἐπὶ δύο ἔτη συντόνως κατεγίνετο νὰ διδάξῃ οὗτος καὶ τελειοποιήσῃ εἰς τὴν τέχνην, ἐπιβαλλων αὐτῷ τὰ βαρύτερα τῶν μαθημάτων, ἀλλ' ὁ νέος Κάρολος ἀκατάβλητος, ἀποφασιστικός, καὶ οὐδ' ἐπ' ἐλάχιστον τὰς τοιαύτας δοκιμασίας ὑπολαμβάνων ἐχώρει παντοτε ἐκεῖ ὅπου ἡ θεία ἔμπνευσις τὸν ὡδήγει. Μετὰ δύο ἐτῶν παρὰ τῷ κ. Peicha διδασκαλίαν κατετάχθη εἰς τὸ Ὠδεῖον καὶ ἐπὶ τὰ πρόσω ἀείποτε χωρῶν, τὸ 1837 ἐκέρδησε τὸ δεύτερον μέγα βραβεῖον καὶ τὸ 1839 τὸ πρῶτον βραβεῖον τῆς Ῥώμης διὰ τὴν ὡραίαν αὐτοῦ τριῳδίαν «Φερνάνδος». Μετά τινα χρόνον ἐπανελθὼν εἰς Παρισίους ὁ Κάρολος Γκουνὼ διωρίσθη ἔν τινι ἐκκλησίᾳ κλειδοκυμβαλιστὴς καὶ διευθυντὴς τοῦ χοροῦ, ἐν τῇ θέσει ταύτῃ ἐπὶ πενταετίαν ὅλην διατελέσας συνέθετο δώδεκα λειτουργίας καὶ πλεῖστα ὅσα ἐκκλησιαστικὰ ᾄσματα, ἀλλὰ πάντα δυστυχῶς ἀπώλοντο καὶ οὐδεμία ἐλπὶς περὶ τῆς εὑρέσεως αὐτῶν ὑπάρχει. Ἡ Σαπφώ, μέγα δίπρακτον μελόδραμα, ὑπῆρξεν ἡ ἐμφάνισις τοῦ Γκουνὼ εἰς τὸ θέατρον τοῦ **Grand Opéra**.

Τὴν Σαπφὼ διεδέχθησαν εἰς τὸ θέατρον αἱ διὰ τὴν τραγῳδίαν «ὁ Ὀδυσσεὺς» ποιηθεῖσαι ὑπὸ τοῦ Πονσὰρ ᾠδαί, τὸ δὲ κοινὸν ἐπευφήμησε τὰς τόσον θεσπεσίας διά τε τὸν ρυθμὸν καὶ τὰς διακυμάνσεις τῶν τόνων ᾠδὰς ταύτας, κυριώτατα δὲ τὸν θελκτικώτατον χορὸν «τῶν Ἀπίστων Δούλων»,

Τὸ 1854 ἐνεφανίσθη τὸ πρῶτον εἰς τὸ θέατρον «ἡ Αἰγοσταγὴς Καλογραία» μελόδραμα, ὅπερ ἀνύψωσε τὸν Γκουνὼ εἰς τὴν πρώτην βαθμίδα τῶν γάλλων μουσουργῶν.

Μετὰ τοῦτο ἀνεβιβάσθη ὁ «Ἀκούσιος Ἰατρός», ἡ τερψίθυμος αὕτη κωμῳδία τοῦ ἀθανάτου Μολιέρου, ἡ μουσικὴ τῆς ὁποίας ὑπῆρξεν ἀνταξία τῆς δόξης τοῦ μεγάλου κωμῳδοποιοῦ καὶ τῆς φήμης τοῦ ἀνατέλλοντος συνθέτου.

Ὁ Ῥωμαῖος καὶ ἡ Ἰουλία, ἡ **Moreille**, ἡ βασίλισσα τοῦ Σαμπᾶ, μελόδραμα πεντάπρακτον δοθὲν εἰς τὴν Μουσικὴν Ἀκαδημίαν, ὁ **Cing-Mars** τετράπρακτον κωμικὸν μελόδραμα, τὰ χορικὰ ᾄσματα τῆς κωμῳδίας τοῦ Λεγονβὲ αἱ δύο βασίλισσαι, ἡ **Callia**, μεγάλη πατριωτικὴ ᾠδὴ ψαλεῖσα τὸ πρῶτον ἐν Λονδίνῳ καὶ εἶτα ἐκτελεσθεῖσα ἐν Παρισίοις κατὰ τὰς συνεδριάσεις τῆς ἑταιρίας τῶν συναυλιῶν τοῦ Ὠδείου καὶ ἐν τοῖς θεάτροις τοῦ Κωμικοῦ Μελοδράματος καὶ τοῦ **Grand Opéra**, ὡς ἐπίσης καὶ ἡ Ἰωάννα Δ' Ἄρκ, τὰ τρία φυλλάδια μελῳδιῶν, αἱ Ὀρφικαὶ ᾠδαί, αἱ πλεῖσται ἄνευ ποιήσεως, ρωμαντικαὶ συνθέσεις διὰ κλειδοκύμβαλον, ἡ **Biondina**, τὸ ἐκ δώδεκα ᾀσμάτων συνιστάμενον τοῦτο ποίημα, ἡ τελευταία λειτουργία, ἡ πρὸς πανηγυρισμὸν τῆς ἑορτῆς τῆς Ἁγίας Κακηλίας κατὰ τὴν εὐεργετικὴν τῆς Ἑταιρίας τῶν μουσικῶν καλλιτεχνῶν συντεθεῖσα, ἡ λειτουργία τῶν νεκρῶν, ἡ στερθεῖσα δι' ἐνθουσιώδους ἐπιτυχίας ἐν ταῖς χειμεριναῖς ἱπποδρομίαις κατὰ τὴν ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν αὐτοῦ τοῦ συνθέτου ἐκτέλεσίν της, κτλ. κτλ. εἶνε τόσοι τίτλοι ἐξόχων ἔργων ποικιλοτρῶν, ἀναζωογονούντων εἰς πάντων τὰ πνεύματα τὰς γλυκυτέρας καὶ γοητευτικωτέρας ἀναμνήσεις καὶ τὰς ἡδονικωτέρας ἐντυπώσεις, ὅσας δύναται νὰ παραγάγῃ ἡ μουσική. Ἐν τούτοις κατὰ τὴν ἀξιομνημόνευτον ἡμέραν τῆς 19 Μαρτίου 1859 ἐπαίχθη ἀπὸ τῆς σκηνῆς τοῦ Λυρικοῦ θεάτρου κωμικόν τι μελόδραμα, ὅπερ μεταρρυθμισθὲν βραδύτερον εἰς μέγα μελόδραμα καὶ μεταφρασθὲν εἰς πλείστας γλώσσας, ἔμελλε νὰ γοητεύσῃ πασας τὰς καρδίας ἐκείνας ὅσαι εἶνε εὐπρόσιτοι εἰς τὰς λεπτοτάτας ἐκείνας τρυφερότητας τῶν ἡδυτάτων τόνων τῆς μουσικῆς καὶ τοῦ ἔρωτος. Εὐκόλως μαντεύει τις, ὅτι πρόκειται περὶ τοῦ **Faust**, ἐν ᾧ ἡ **Miolan Carvallo** ἔδρεψε τὴν δόξαν τῆς κορωνίδος τῆς φήμης της, θαυμασίως δημιουργήσασα τὸν ἀξιολάτρευτον χαρακτῆρα τῆς Μαργαρίτας.

Ἡ παράστασις τοῦ **Faust** ἀπεφασίσθη μετὰ μεγάλους ἐνδοιασμοὺς καὶ ἐμβριθεῖς καὶ ἐπιπόνους μελέτας. Τὸ ἔργον τοῦτο ἐγένετο εὐμενῶς ἀποδεκτόν, χωρὶς ὅμως καὶ νὰ ἐξεγείρῃ τὸν ἐνθουσιασμόν.

Ἀπὸ τῆς ἀξιομνημονεύτου ἐκείνης παραστάσεως, παρῆλθεν ἤδη ἱκανὸς χρόνος,, δύναταί τις ἀσφαλῶς νὰ εἴπῃ ὅτι ὁ **Faust** ἔζησε καὶ θὰ ζῇ, ἐν ὅσῳ πάλλουσι καρδίαι εἰς τὰ ἀνθρώπινα στήθη καὶ ἐφ' ὅσον ἡ μουσικὴ σκοπὸν θὰ ἔχῃ νὰ ἐκφράζῃ διὰ τῶν ἠδέων καὶ γοητευτικῶν τῶν ἤχων ἁρμονιῶν τὰ ποιητικὰ αἰσθήματα τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς καὶ πᾶν ὅ,τι κεκτήμεθα ἐν ἑαυτοῖς ἄριστον καὶ ὕψιστον.

Τοιοῦτος ὁ Κάρολος Γκουνώ, τὰς πλείστας περὶ τοῦ ὁποίου ἱστορικὰς σημειώσεις ἠρανίσθημεν ἐκ τοῦ ἀρίστου ἐθνικοῦ Ἡμερολογίου «Ποικίλη Στοά».

ΣΤΡΑΤΗΓΗΜΑΤΑ ΓΥΝΑΙΚΟΣ

Νεανίας τις ἐκ τῶν διακρινομένων ἄλλοτέ ποτε μεταξὺ τῶν ἐμπόρων τῆς Βαγδάτης, ἐκάθητο ἡμέραν τινὰ ἐν τῷ Καταστήματι αὐτοῦ ὅτε νεάνις εὔσωμος καὶ ὡραιοτάτη πλουσίως ἐνδεδυμένη εἰσῆλθεν ἐν αὐτῷ καὶ ἐρωτῶσα περί τινων κομψοτεχνημάτων, παρετήρησε μετ' ἐνδομύχου ἐκπλήξεως ἐπίγραμμά τι ὅπερ εἶχεν ἀναρτήσει ὁ νέος ἔμπορος ἐπὶ τῆς θύρας· τὸ ἐπίγραμμα ἐπηύξησε τὴν περιέργειαν τῆς νεάνιδος καὶ πλησιάσασα ἀνέγνωσε μετὰ πικροῦ μειδιάματος τοῦτο· «Ἡ πανουργία τοῦ ἀνδρὸς εἶναι ἀσυγκρίτῳ τῷ λόγῳ ἀνωτέρα τῆς πανουργίας τῆς γυναικός»· ἡ ὡραία μας Ἀδιλὲ μετ' ὀλίγα λεπτὰ ἀνεχώρησεν ὑποτονθορίζουσα, «μὰ τὸν πέπλον μου ὁ ἄνθρωπος οὗτος θὰ γίνῃ θῦμα τῆς γυναικείας πανουργίας», τὴν ἑπομένην ἡ Ἀδιλὲ ἀκολουθουμένη ὑπὸ τῶν τεσσάρων αὐτῆς θεραπαινίδων ἐπεσκέψατο καὶ αὐθις τὸν νεανίαν ὃν ἀφοῦ ἠρώτησε περί τινων ἀντικειμένων ἅπερ οὗτος εἶχεν ἐκθέσει ἐν τῷ καταστήματί του καὶ ἠγόρασε ταῦτα, λέγει αὐτῷ μετὰ τόνου ἠχηροῦ καὶ εἰσδύοντος μέχρι τοῦ ἀποτάτου μυχοῦ τῆς καρδίας του, τὰ βλέμματά σου φίλε μου προδίδουσι τὴν ψυχικὴν ταραχήν σου ἐπὶ τῇ θέᾳ μου καὶ αἱ παρειαί σου ἀναδίδουσι τὸν ἐν σοὶ ἀναπτυχθέντα πόθον, ἐν τούτοις δὲν θὰ πιστεύσῃς ὅτι οἱ ὀφθαλμοί σου σὲ ἀπατοῦν καὶ ἡ καλλονή μου εἶναι φενάκη, καὶ ἀνασύρουσα συγχρόνως τὸν μακρὸν αὐτῆς πέπλον προσεπιλέγει αὐτῷ, «τὸ πρόσωπόν μου ὅπερ τὴν στιγμὴν ταύτην ἴσως νομίζεις ὡραῖον ὡς τὴν πανσέληνον καὶ οἱ βραχίονές μου οὗτοι πίστευσον ὅτι εἰσὶ κατεστραμμένοι ὑπὸ τῆς εὐφλογίας, καὶ ὁ εἷς τῶν ὀφθαλμῶν μου ἀπώλεσεν ἐκ ταύτης τὸ φῶς του, τὸ δὲ σῶμά μου ὅπερ ὑπὸ σοῦ θεωρεῖται βεβαίως ὡς ἄκρον ἄωτον τῆς τελειότητος καὶ τῆς κομψότητος εἶναι κυφόν, καὶ ὡς ἐκ τῆς ἀθλιότητος ταύτης τοῦ σώματός

μου καὶ τῆς φοβερᾶς φιλαργυρίας τοῦ πατρός μου ἀδυνατῶ νὰ σᾶς διηγηθῶ τὰ δεινά, ἅπερ ὑφίσταμαι, καὶ πνίξασα τὴν φωνήν της προσεποιήθη τὴν δακρύουσαν. Ὁ νέος ἐν ἐκστάσει ἀφάτῳ καὶ ἐμβρόντητος ἐπὶ ταῖς ἀποκαλύψεσι τῆς ὡραιοτάτης ἐκείνης κόρης, τὴν ἠρώτησεν: καὶ τίς ὁ πατήρ σου; Ἐκείνη δ' ἀπεκρίθη, ὁ μέγας καδῆς καὶ ἀνεχώρησε δρομαίως.

Ὁ νέος μόλις καὶ μετὰ βίας συνελθὼν ἐδίσταζε νὰ πιστεύσῃ ἂν ἡ κόρη ἐκείνη καὶ αἱ ἀποκαλύψεις αὐτῆς ἦσαν πραγματικότης ἢ ἀπάτη τῆς φαντασίας του, ὅτε μετὰ μακρὰς σκέψεις συνελθὼν ἀπεφάσισε νὰ μεταβῇ παρὰ τῷ καδῇ τῆς πόλεως ἐκείνης, τῷ προέδρῳ τουτέστι τῶν δικαστηρίων, καὶ ἀμετακλήτως νὰ ζητήσῃ τὴν χεῖρα τῆς θυγατρὸς ἐκείνου. Ἐν μέσῳ σκέψεων μυρίων καὶ ἀδυνατῶν ποῦ ν' ἀποδώσῃ καὶ πῶς νὰ χαρακτηρήσῃ τὰς ἐντυπώσεις τῆς ψυχῆς του διῆλθεν ἄγρυπνος ὁ τετρωμένος τὴν καρδίαν νέος καὶ τὴν ἑπομένην βραδεῖ τῷ βήματι καὶ σύννους ἔλαβε τὴν πρὸς τὸ δικαστήριον ἄγουσαν, ἀνῆλθεν ὑποτρέμων τὴν μακρὰν αὐτοῦ κλίμακα καὶ ἐν τῇ ἀνελίξει τῶν βαθμίδων αὐτῆς ἐξετυλίσσοντο ἀλλεπαλλήλως ὑπὸ τῆς φαντασίας του ἰδέαι καὶ σκέψεις διαχέουσαι ἐπὶ τῆς μορφῆς του ὁτὲ μὲν τὴν φρικώδη τοῦ φόβου ὠχρότητα, ὁτὲ δὲ τὸ ἐρύθημα τῆς ἀποφασιστικῆς ἐξάψεως καὶ οἱ ὀφθαλμοί του ἀπήστραπτον ὡς ἡ ἀκράδαντος δύναμις τῆς θελήσεως τῆς ψυχῆς· ἐνεφανίσθη τέλος εἰς τὴν αἴθουσαν καὶ κατὰ μέρος λαβὼν τὸν βαθυπώγωνα καὶ ἐπιβλητικὸν τὸ ὕψος καδῆν τῷ λέγει «Κύριε, σκεφθεὶς ὡρίμως ἦλθον ἀμετακλή»τως νὰ ζητήσω παρ' ὑμῶν τὴν χεῖρα τῆς θυγατρός σας», ὁ καδῆς προσβλέψας αὐτὸν ἀπὸ κεφαλῆς μέχρι ποδῶν καὶ ἐννοήσας ἐκ τοῦ τόνου τῆς φωνῆς αὐτοῦ τὴν σταθερότητα τῆς ἀποφάσεως τοῦ νέου προσεπάθησε νὰ τὸν ἀποτρέψῃ λέγων πρὸς αὐτὸν ὅτι ἡ θυγατηρ του εἶναι τόσον δυσειδής, ὥστε εἶναι ἀδύνατον νὰ λάβῃ ὡς σύζυγον ὁ τόσον ὡραῖος οὗτος καὶ εὐθαλὴς νέος· ὁ ἔμπορός μας ἀκλόνητος καὶ ἀμετάπιστος ἐπέμεινεν ἐπιπροσθέτων «ἰδού, κύριέ μου, 5 πουγγία χρυσοῦ προσ»φέρω ὡς δῶρον γαμήλιον τῇ θυγατρί σας καὶ 15 ὡς ἀντί»φερνον, παρακαλῶ δ' ὑμᾶς νὰ ἐνδώσητε καὶ διαταξῆτε τὴν »ὅσον οἷόν τε ταχὺ προετοιμασίαν τῶν γαμων». Ὁ καδῆς ἐνέδωκε τέλος καὶ ἀσπασθεὶς ἐπὶ τοῦ μετώπου τὸν νεανίαν τῷ ἔδωκε τὴν νενομισμένην ὑπόσχεσιν, τὴν δὲ ἑσπέραν τῆς ἑπομένης τελεσθείσης τῆς ἑορτῆς ὡδήγησαν τὸν νυμφίον εἰς τὰ γαμήλια δώματα.

Ἤδη, ἀναγνώστα μου, φαντασθῆτε πρὸς στιγμὴν ὅτι ἀφαιρεθέντος τοῦ πέπλου τῆς νύμφης ὁ ἐνθουσιώδης νυμφίος εὑρέθη ἐνώπιον, οὐχὶ βεβαίως τῆς ὡραιοτάτης ἐκείνης καὶ εὐόσμου Ἀδιλέ, ἀλλ' ὄντως ἐνώπιον τῆς ὑπ' ἐκείνης περιγραφείσης μεγαίρας. Πρὸς στιγμὴν ἠθέλησε νὰ ἐκραγῇ εἰς φωνὰς διαμαρτυρήσεων καὶ ἐν ἀπογνώσει νὰ ριφθῇ ἀπὸ τοῦ παραθύρου, ἀλλ' οὔτε τὸ ἓν ἠδύνατο νὰ πράξῃ ὡς ἐκ τῶν ἐπικρατούντων ἐθίμων οὔτε τὸ ἕτερον, διότι καὶ αἱ θύραι καὶ τὰ παράθυρα ἦσαν ἑρμητικῶς κεκλεισμένα, ἡ αὐγὴ ἐν τούτοις ἐπῆλθε μετ' ἀγωνιώδη νύκτα καὶ ὁ νυμφίος ἔμπορος κατηφὴς καὶ ἄπελπις ἐπορεύθη εἰς τὸ κατάστημά του. Οἱ δὲ φίλοι του μαθόντες τὸ γεγονὸς ἐπηύξανον τὴν λύπην του, ὀνειδίζοντες καὶ χλευαζοντες αὐτόν. Ὁ ἥλιος τῆς ἡμέρας ἐκείνης ἔκλινε πρὸς τὴν δύσιν αὐτοῦ, ὅτε φαιδρὰ ὡς ῥόδον ἡ Ἀδιλὲ καὶ ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον πλουσίως τὰ κάλλη αὐτῆς περιβεβλημένη εἰσῆλθεν ἐν τῷ καταστήματι τοῦ ἀπατηθέντος νυμφίου καὶ μειδιῶσα πικρῶς τῷ λέγει διὰ τῆς ἠχηρᾶς αὐτῆς φωνῆς, «ὦ φίλε μου, ἡ κατήφειά σου ἀρκούντως μοὶ ἐκφράζει τὴν λύπην σου. Ἐκ τοῦ ἐπιγράμματος τούτου, ὅπερ τόσον ἀπεριστέπτως ἐν τῷ καταστήματί σου ἀνήρτησας, ἠσθάνθην προσβολὴν τοιαύτην, ὥστε ὡρκίσθην νὰ ἐκδικηθῶ αὐτήν. Ἐὰν λοιπὸν μοὶ δίδῃς ὑπόσχεσιν, ὅτι θὰ καταστρέψῃς ταύτην καὶ θὰ μεταβάλλῃς μάλιστα τὴν ἔννοιαν αὐτῆς, τότε σοὶ ὑπόσχομαι νὰ σε ἀπαλλάξω ἐκ τῆς δυσχερεστάτης ταύτης θέσεως, ἐν ᾗ εὑρίσκεσαι».

Ὁ νέος ἔνδακρυς καὶ συγκεκινημένος καὶ τὰ βλέμματα μέχρι τῆς στιγμῆς ἐκείνης πρὸς τὰ κάτω φέρων προσέβλεψε μόλις τὴν ἐκδικουμένην Ἀδιλὲ καὶ τῇ ὑπεσχέθη νὰ πράξῃ πᾶν ὅ,τι ἀπαιτήσει ἐπὶ τῷ ὅρῳ τῆς διαλύσεως τοῦ γάμου.

«Ἰδοὺ λοιπόν, κύριε, ἐξηκολούθησε τότε ἡ Ἀδιλέ, μετάβηθι εἰς τὸ ἄκρον τῆς πόλεως, συναντήσον τοὺς ἐκεῖ συνοστιζομένους ἀρκτοδηγοὺς καὶ τοὺς χορευτὰς τῶν πιθήκων, εἰπὲ πρὸς αὐτοὺς τὸ συμβὰν καὶ ἐκεῖνοι θὰ σὲ συμβουλεύσωσι τὰ μέσα καὶ τὸν τρόπον, δι' οὗ θὰ ἐπιτευχθῇ ὁ σκοπός.»

Ὁ νέος ὑπήκουσε καὶ πορευθεὶς πρὸς αὐτοὺς ἔλαβε τὰς ἀναγκαίας ὁδηγίας, τὴν δὲ ἐπαύριον ἐπισκεφθεὶς τὸν πενθερόν του καδῆν προέτεινεν αὐτῷ, ἵνα ἐξέλθωσιν εἰς περίπατον. Βαθμηδὸν καὶ κατ' ὀλίγον ἔφθασαν εἰς τὸ μέρος ἐκεῖνο, παρ' ᾧ διῃτῶντο οἱ ἀποτρόπαιοι ἐκεῖνοι καὶ εἰδεχθεῖς χορευταὶ τῶν πιθήκων καὶ ἀρκτοδηγοί. Ὁ καδῆς θελχθεὶς ἐκ τῆς θέας τῆς ἐξοχῆς ἐπρότεινε τῷ γαμβρῷ του νὰ καθήσωσι, κατ' ἀρχὰς ὑποκριθεὶς ἐνέδωκε, κατόπιν ἐκάθησαν ἐπί τινος μικροῦ καφενείου, ὅτε ἰδόντες αὐτοὺς οἱ χορευταὶ τῶν πιθήκων καὶ οἱ λοιποὶ ὀμοτέχνοι των ἔσπευσαν πλησίον καὶ ἤρξαντο πηδόντες καὶ χορεύοντες ἐνώπιον αὐτῶν, προσαγορεύοντες σύναμα ἐξάδελφον καὶ ἀγαπητὸν φίλον τὸν γαμβρὸν τοῦ καδῆ, ἐνῷ συνεχῶς οὗτος προσέφερεν αὐτοῖς ἐπὶ ταῖς προσαγορεύσεσιν ἀδιαλήπτως νομίσματα. Ὁ καδῆς ἀκούσας ταῦτα ἠρώτησε βιαίως καὶ μετὰ ταραχῆς τὸν γαμβρόν του, πόθεν ἐκεῖνοι οἱ ἄθλιοι καὶ οὐτιδανοὶ ἄνθρωποι ἔσχον τὴν τόλμην ν' ἀποκαλῶσιν αὐτὸν ἐξάδελφον καὶ φίλον.

«Καὶ πῶς! ἀγνοεῖς, καλέ μου πενθερέ, ὅτι ὁ πατήρ μου ὑπῆρξεν εἷς τῶν κυριωτέρων χορευτῶν καὶ ἀρκτοδηγῶν: Πάντες οὗτοί εἰσιν οἱ μὲν φίλοι μου, οἱ δὲ ἐξάδελφοί μου». Ὁ καδῆς ἐφρικίασε καὶ ἀνορθωθεὶς τῷ λέγει ἀποτόμως καὶ ἀποχωρῶν «ἐὰν ἐγνώριζον τοῦτο, οὐδέποτε ἤθελον καταδεχθῆ νὰ σε καμω γαμβρόν μου καὶ πρὶν ἢ φθάσῃς εἰς τὸ ἐμπορικόν σου θὰ λάβῃς τὸ διαζύγιον, ὕπαγε». Ὁ νέος ἐσίγησεν ὑποκρινόμενος τὸν μελαγχολικόν, καὶ πορευθεὶς εἰς τὸ κατάστημα του ἔλαβε μετ' ὀλίγας ὥρας τὸ διαζύγιον πρὸς μεγίστην αὐτοῦ

ΚΑΡΟΛΟΣ ΓΚΟΥΝΩ

χαρὰν καὶ ἔκπληξιν. Ἀμέσως ἐδόθη διαταγὴ νὰ φέρωσιν ἐπιγραμματοποιόν· τὸ δὲ ἱστορικὸν ἐκεῖνο ἐπίγραμμα ἀπὸ τῆς ἡμέρας ἐκείνης ἔφερεν οὕτω «ἡ πανουργία τοῦ ἀνδρὸς ἐκμηδενίζεται ὑπὸ τῆς πανουργίας τοῦ ἀνδρός».

Ι. Ε. Μαυρογορδατος.

ΑΠΟ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ ΕΙΣ ΧΙΟΝ

(Συνέχεια καὶ τέλος ἴδε προηγούμ. φύλλον).

15 Ἰουνίου.

Τὴν χθὲς καὶ προχθὲς διῆλθον παρασκευαζόμενος εἰς ἀπέλευσιν, ἀποχαιρετίζων πάντας καὶ τὸ ὕστατον ἐπισκεψάμενος τοὺς μοναχοὺς τοῦ *Στερᾶ* καὶ τὰς μοναχὰς τῆς Πλακκιδιωτίσσης. Καίτοι ἀλλοίαν κατέστησαν τὴν περὶ τῶν μοναχῶν τούτων γνώμην μου αἱ ποικίλαι πληροφορίαι, ὅμως ἡ φαινομένη τοὐλάχιστον ἀθωότης τοσούτων ὡραίων παρθένων μὲ εἶλκυον εἰς τὴν μονὴν αὐτῶν.... Ἀλλ' ὦ ἐχέμυθον ὡς ἡ φρόνησις, ὑπομονητικὸν ὡς ἡ ἀρετή, λευκὸν ὡς ἡ ἀθωότης, μόνε παρήγορε καὶ μόνε φίλε τοῦ περιηγουμένου κυρίου σου, ἡμερολόγιόν μου, ἔχεις καὶ σελίδας τινάς, μὴ ἀνηκούσας εἰς ἄλλους.. ... ὡς εἶσαι ἄφωνον καὶ θὰ μείνῃς ἐπὶ πολλὰ ἔτη, ἵνα, βλέπων ἐν ἄλλῃ ἡλικίᾳ, ἀναπολῶ εὐάρεστον καὶ ποιητικὸν παρελθόν.... Εἴνε βεβήλωσις νὰ γίνωνται δῆλα καὶ γνωστὰ ὅσα ἑνὶ μόνῳ διαφέρουσιν· ὅ,τι ὅμως δύναται καὶ ἄλλοις νὰ καταστῇ χρήσιμον, τί κωλύει νὰ φανερώσωμέν ποτε; Κάλυψον λοιπὸν τὴν σελίδα σου ταύτην, κρύψον ἱκανὰ ὀνειροπολήματα, καὶ ἄφες ἐλεύθερα τὰ ψυχρὰ καὶ πρακτικώτερα συμβάντα.....

Ἐν ᾧ χθὲς περὶ τὴν ἀμφιλύκην ἀπεχαιρέτιζον τὰς μοναχάς, ὧν πολλαὶ μετὰ λύπης ἀληθοῦς ὡμίλουν περὶ τῆς συντόμου ἐν Χίῳ διατριβῆς μου, προσῆλθεν ἡ πρώην ἡγουμένη Θ...., περὶ ἧς ἤδη ἱκανὰ εἴπομεν, καὶ αἴφνης, τοσοῦτον αἴφνης, ὅσον ἁπλῆ τις ἐπιφώνησις, αἰσθάνομαι περὶ τὸν τράχηλόν μου τοὺς βραχίονας τῆς μεγαλοσώμου γυναικὸς καὶ τὰ χείλη αὐτῆς ἐπὶ τῶν παρειῶν μου· «Τοὐλάχιστον νὰ σᾶς ἐναγκαλισθῶ ὡς ἀδελφόν, ἀφ' οὗ δὲν ἔχω δῶρόν τι νὰ σᾶς δώσω«. εἶπε παραφόρως.... Ἐν τῇ ταραχῇ μου, μόλις ἠδυνήθην νὰ εἴπω ἐν *μάλιστα*.... Ἠρυθρίασα, ἐπυρώθη τὸ δέρμα μου, ὡς εἰ ἡλείφετο διὰ δηλητηρίου καὶ ἀνεξήγητος αἰδὼς μοῦ ἐκυρίευσεν ἐνώπιον τῶν ἄλλων μοναχῶν καὶ τῶν θείων μου..... Ὤφειλε τοὐλάχιστον νὰ μ' ἀποχαιρετίσῃ ὡς τέκνον, οὐχὶ δὲ νὰ μ' ἀσπασθῇ *ὡς ἀδελφόν*, αὐτὴ ἡ δῆθεν γραῖα... Συγκεχυμένος ἀπεχαιρέτισα καὶ ἀπῆλθον εἰς τὸ χωρίον.

Σήμερον δὲ τὸ ὕστατον προσαγορεύσας τοὺς ἐν Καλλιμασίᾳ συγγενεῖς καὶ φίλους, κατῆλθον εἰς τὴν χώραν, ὅπου ἀμέσως ἐπεσκεψάμην τὴν πολύτομον καὶ πολύτιμον βιβλιοθήκην τοῦ ἀειμνήστου Κοραῆ, οὗ κεῖται ἐν τῇ γωνίᾳ ἡ σεπτὴ μαρμάρινος προτομή. Πρὸς δέ μοι ἔδειξαν καὶ τὸ ξίφος, ὅπερ ὁ ἀοίδιμος ἀνὴρ ἔλαβε παρὰ Ναπολέοντος τοῦ Α', ἔτι δὲ καὶ τὴν εὐμεγέθη εἰκόνα τοῦ ἀρχιερέως Πρωΐου, οὗ τὰ κατὰ τὴν ἐπανάστασιν ἐξεγερτήρια λόγια φέρονται ἐπὶ τῆς εἰκόνος. Ἡ ἐπιστασία τῆς βιβλιοθήκης κρίνει τὴν ἐπικάλυψιν τῶν λογίων ἐκείνων, οὗ ἕνεκεν οὐδόλως ἠδυνήθην νὰ διεξέλθω αὐτά. Ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ, ἥτις εἶνε ἀληθῶς ἐξαίρετον, φωτεινότατον, ὑψηλὸν καὶ κομψὸν οἰκοδόμημα τετραγωνικόν, εἶδον καὶ τὸ θαυμάσιον σύγγραμμα **Voyage des sages en Egypte**, οὗ ἀντίτυπον ἔδωκε Ναπολέων ὁ Α' τῷ ἀοιδίμῳ Κοραῇ, ἤγουν αὐτὸ ἐκεῖνο, ὅπερ ἐθεώμην. Τὸ σχῆμα τοῦ βιβλίου εἶνε μέγιστον καὶ ἀνεκτίμητοι αἱ ἐν αὐτῷ εἰκόνες. Ὁ ἀριθμὸς τῶν τόμων δυστυχῶς διέφυγε τὴν μνήμην μου, γινώσκω δὲ μόνον ὅτι τὸ πολύτιμον ἔργον εἰς ὀλίγα ἐξετυπώθη ἀντίτυπα, διανεμηθέντα εἰς ἀκαδημίας καὶ πανεπιστήμια. Πρὸς δέ μοι ἔδειξαν καὶ χειρόγραφα τοῦ Κοραῆ, λεξικόν τι διεσχισμένον, ὑπ' ἐκείνου γραφέν, καὶ ἔκδοσίν τινα τοῦ Ἱπποκράτους μετὰ σημειώσεων ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ. Τὰ πλεῖστα τῶν βιβλίων τῆς βιβλιοθήκης Χίου ἦσαν τοῦ Κοραῆ, δύο δὲ μέχρι τριῶν χιλιάδων βιβλία ἐδωρήσατο Ἀνδρέας τις, Χῖος καὶ αὐτός, ἐν Γεργέστῃ ἀποθανών. Καὶ τὴν νομισματοθήκην, ἐν ᾗ ὑπάρχουσι νομίσματα τοῦ Καποδιστρίου, μετάλλιον τοῦ Μιαούλη καὶ ἄλλα ἀρχαιότερα. Εὐχαριστήσας τῷ βιβλιοφύλακι ἔσπευσα πρὸς τὸν γυμνασιάρχην κ. Πέτρον Σουρίαν, ἐγνωρίσθην δὲ καὶ τῷ καθηγητῇ τῆς χημείας κ. Pappas. Ὁ γυμνασιάρχης εἶνε ἐνθουσιώδης καὶ εὔρωστος πρεσβύτης, φιλόπονος, ἄρτι ἐκμανθάνων τὴν γερμανικὴν γλῶσσαν, κάτοχος δὲ ὢν τῆς λατινικῆς καὶ ἰταλικῆς, εἰς ἣν μετέφρασε καὶ τὸν Ἰσοκράτην ἀλλ' οὔπω ἐξέδωκε....

Ἀπὸ τῶν παραθύρων τοῦ εὐρέος καὶ λιθοκτίστου γυμνασίου μοὶ ἔδειξαν καὶ τὸ μετὰ τοῦ νοσοκομείου συνεχόμενον λωβοκομεῖον, ἀμφότερα κομψὰ καὶ μεγάλα λίθινα ἱδρύματα. Ἀξιέπαινοι τῇ ἀληθείᾳ οἱ Χῖοι. Τῶν πάντων εὐμοιροῦσιν, ἀφειδῶς δαπανῶντες, τὰ καλὰ ἐπιδιώκοντες. Ἔχουσι δὲ καὶ φωτογραφεῖον καὶ τυπογραφεῖον, ἀμείβουσι δὲ γενναίως καὶ καθηγητὴν τῆς ἀγγλικῆς γλώσσης ἐν τῷ γυμνασίῳ, ἵνα οἱ ἀποφοιτῶντες γίνωνται καταλληλότεροι εἰς τὴν ἐμπορίαν.

ΕΠΑΝΟΔΟΣ ΕΙΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΙΝ

16 Ἰουνίου

Καίτοι χθὲς δι' ὅλης τῆς νυκτὸς ἀνεμείναμεν τὸ ἀτμόπλοιον, ἀφίκετο ὅμως σήμερον πρωΐας, διὰ τὴν ἐπελθοῦσαν τρικυμίαν. Μετὰ εἰκοσιπενθήμερον ἐν Χίῳ διατριβὴν ἀπεπλεύσαμεν ὑπὸ εὔδιον οὐρανόν, ὑπὸ τοῦ μεγάλου διτρόχου ἀτμοκινήτου *Ἀμερικῆς*, ταχέως ἀπομακρυνάντος ἡμᾶς τῆς πατρίδος τοῦ Ὁμήρου, ἥτις ἐφαίνετο ὑπὸ τὸ ἅπλετον ἡλιακὸν φῶς ὡς κῆπος τρέχων ἐπὶ τῶν ὑδάτων....

Εἰς Σμύρνην ἀφικόμην περὶ δείλην ὀψίαν, ἔτυχον δὲ θερμοτάτης δεξιώσεως παρὰ τῶν εὐγενεστάτων κκ. Μ... Σ... ἐκ Χαλεπίου τὸ γένος ἑλκόντων, οἵτινες καὶ με ἐξενάγησαν εἰς τὰ μᾶλλον ἀξιοθέατα τῆς Σμύρνης μέρη, παρὰ τὸν Μέλητα ποταμὸν καὶ διὰ πολλῶν τῶν ὡραίων περιβολίων τῆς ἰωνικῆς πόλεως.

17 Ἰουνίου

Ἐν Σμύρνῃ ὤν, φυσικῷ τῷ λόγῳ ἐπεθύμησα νὰ ἴδω ποῦ ἐτάφη ὁ Ἀλέξανδρος Σοῦτσος. Διελθὼν διὰ τῆς Ἁγίας Φωτεινῆς, ἐπορεύθην εἰς τὸ νοσοκομεῖον, μέγα, παράλληλον τὸ σχῆμα καὶ δενδροφύτευτον κομψὸν κτίριον, διότι αὐτόθι μοὶ εἶπον ὅτι θὰ μάθω ποῦ ἐτάφη ὁ μέγας ποιητής. Πρέπει νὰ μὴ παρέλθω ἐν σιγῇ ὅτι ἠρώτησα τρεῖς καὶ τέσσαρας ἀνθρώπους, ἕως οὗ ὁ πέμπτος, εὐτελὲς καὶ μονόφθαλμον ἀνθρώπιον, ἐκ τῶν συνήθων *σαβαρωτῶν*, μοὶ ἔδωκε τὴν κυνικὴν τήνδε ἀπόκρισιν·

—Ἄ, ἄ! Τὸ δάσκαλο ἐκείνονα; Τὸν θυμοῦμαί που πέθανε. Ἐξεψύχησε 'ς τὰ χέρια μου, 'ς τὴν ἀγκαλιά μου, 'ς τὸ νοσοκομεῖο· εἶνε δέκα χρόνια. Σ' τὸ νοσοκομεῖο θὰ μάθῃς ποῦ τὸν ἔβαλαν.....

Οὕτω λοιπὸν ἐπορεύθην εἰς τὸ νοσοκομεῖον· ἀλλ' ὅμως πρᾶγμα παράδοξον!, οὐδεὶς οὐδὲν περὶ Σούτσου ἐγίνωσκεν, οὐδ' αὐτὸς ὁ φαρμακοποιὸς τοῦ καταστήματος... Κατὰ συγκυρίαν διέβαινέ τις πυλοφόρος, οὕτω δ' ἐτέθη τέρμα εἰς τὴν ἀδημονίαν μου, διότι ἄλλως ἤγγιζεν ἡ μεσημβρία καὶ μικρὸν ἔπειτα ἡ ὥρα τοῦ ἀπόπλου. Ὁ ἐν λόγῳ κύριος εἶπεν ὅτι ἠδυνάμην νὰ μάθω πᾶν ὅ τι περὶ Σούτσου ἤθελον παρὰ τῷ ὑπὸ τὴν Εὐαγγελικὴν σχολὴν βιβλιοπώλῃ Ἀθανασίῳ Ζαχαρίου. Καίτοι ἐπεθύμουν νὰ ἴδω καὶ τὴν Εὐαγγελικὴν σχολήν, ὅμως ἔσπευσα εἰς τὸ εὐρὺ καὶ ἀρτισύστατον βιβλιοπωλεῖον. Εἰσελθὼν εἶδον ἄνδρα μᾶλλον βραχύσωμον ἀναφαλαντίαν, ζωηρὸν καὶ μονονοῦ ρακένδυτον. Ἦτο ὁ Ἀθανάσιος Ζαχαρίου. Μοὶ ἐλάλησε προσηνῶς καὶ συνεκινήθη ἐπὶ ταῖς περὶ τοῦ ποιητοῦ ζητουμέναις πληροφορίαις.

— Ὦ νέε, εἶπε, σὺ πρῶτος μετὰ ὅλην δεκαετίαν ἐρωτᾷς περὶ τοῦ ἀνδρός!....

Γινώσκων ἤδη ὅτι ὁ ἀγαθὸς βιβλιοπώλης εἶχε καὶ ἰδιαίτερον μουσεῖον, ἐν ᾧ εἶχεν ἀνακεκομισμένα τοῦ Ἀλεξάνδρου Σούτσου τὰ ὀστᾶ, παρεκάλεσα νὰ με ὁδηγήσῃ εἰς τὸ μουσεῖον ἐκεῖνο

— Ἂν καὶ δὲν εὐκαιρῶ, ἄγωμεν ὅμως εἰς τὸ μουσεῖόν μου καὶ μανθάνεις ἀμέσως τὰ καθ' ἕκαστα.

Ἠκολούθησα περιχαρής, ἀνέβημεν δὲ κλίμακα πλαγίως τῆς Εὐαγγελικῆς σχολῆς καὶ ἀφικόμεθα εἰς τὸ μουσεῖον, ὑψηλὸν δωμάτιον, ἔχον τὴν θύραν πρὸς τὴν γωνίαν. Ὑπῆρχον ἐν αὐτῷ πελώριος σπόνδυλος ἐλέφαντος, ὄφις εὐμεγέθης ἐν οἰνοπνεύματι, σινικόν τι περίεργον ἐκ καλάμου ἀλεξήλιον, τρεῖς σπάνιαι εἰκόνες ἐκ τῆς Ἁγίας Γραφῆς, ἄπειρα ἑλληνικὰ λυχνάρια ἐκ τοῦ ἐν Ἐφέσῳ ναοῦ, πλεῖστα ἀγαλμάτια καὶ περίεργα λιθάρια, ἄπερ ἀδρῶς ἀγοράζει. Πρὸς τὴν γωνίαν μοὶ ἔδειξεν ὑψηλὴν βιβλιοθήκην, σπανίας περιέχουσαν μεμβράνας καὶ σπάνια βιβλία. Ἄνωθεν αὐτῆς ἀγαλμάτιον τῆς Ἀθηνᾶς, παρ' αὐτῷ δέ, ἐν σμικρᾷ τετραγώνῳ θήκῃ τὰ ὀστᾶ τοῦ Ἀλεξάνδρου Σούτσου.

— Περιττὸν εἶνε νὰ σοι δείξω αὐτά, μοὶ εἶπε, διότι εἶδες βεβαίως ἀνθρώπινα ὀστᾶ.

Ἀνέκφραστος μελαγχολία τῇ ὥρᾳ ἐκείνῃ με κατέλαβε. Ποῦ καταντῶσι, διελογιζόμην, οἱ μεγάλοι ἄνδρες, πῶς δὲ ταχέως καὶ ἀχαρίστως λησμονοῦνται! Ὡς περίεργόν τι πρᾶγμα ἐκρύπτοντο ἐκεῖ, ἐν πολλῷ κονιορτῷ, τὰ ὀστᾶ πανελληνίου ψάλτου, ἀντὶ ν' ἀναπαύωνται ὑπὸ μαυσωλεῖον, γνωστὸν καὶ τοῖς νηπίοις!.... Ἀλλὰ μὴ καὶ ὁ Παναγιώτης Σοῦτσος μικροῦ δεῖν δὲν κατεβρώθη ὑπὸ τῶν μυῶν, εἰ μὴ εὑρίσκοντο δύο τρεῖς νέοι, ἵν' ἀγοράσωσιν αὐτῷ λαμπάδα ἐπικήδειον... Καὶ πόσα ἄλλα παρ' ἡμῖν ὅμοια καὶ θλιβερὰ παραδείγματα!

— Φίλτατε, εἶπεν ὁ Ἀθανάσιος Ζαχαρίου. Βλέπεις τὸ πενιχρὸν σχῆμά μου· στερεῦμαι ἐπίτηδες καὶ δαπανῶ ἀφειδῶς, ἵνα πορίζωμαι ὅσα βλέπεις καὶ ὅ τι περίεργον, βιβλίον ἢ λίθον ἢ ἄλλο τεχνούργημα. Χλευάζομαι καὶ νομίζομαι ἀνόητος μὴ δαπανῶν εἰς ἐπιδείξεις, μὴ ἐνδυόμενος λαμπρότερα· ἀδιαφορῶ ὅμως, προσπαθῶ δὲ καλλίτερον νὰ καταστήσω τὸ μικρόν μου μουσεῖον.... Πῶς νομίζεις ὅτι ἐσώθησαν τὰ ὀστᾶ τοῦ Ἀλεξάνδρου;..... Ὅταν ἐξέλθωμεν θά σοι δείξω, ὄπισθεν καὶ ἀριστερόθεν τοῦ ἱεροῦ βήματος τῆς Ἁγίας Φωτεινῆς, τὸν τάφον τοῦ ποιητοῦ. Ἐνταῦθα τὰ μνήματα ἐνοικιάζονται πολλάκις κατὰ τριετίαν, ἔπειτα ἀνακομίζονται ὑπὸ τῶν οἰκείων τὰ ὀστᾶ καὶ θάπτεται ἄλλος. Ὅτε ἐπλησίασεν ὁ χρόνος τῆς ἀνακομιδῆς τῶν τοῦ Σούτσου ὀστῶν, ἔσπευσα, παρεκάλεσα, ἐδαπάνησα καὶ κατώρθωσα νὰ λάβω τὰ πολύτιμα λείψανα. Ἄλλως θὰ συνεχωνεύοντο μετὰ τῶν ἄλλων, ἐν τῷ χωνευτηρίῳ· διότι οὐδένα οἰκεῖον εἶχεν ἐνταῦθα ὁ Ἀλέξανδρος, οὐδ' ὁ Παναγιώτης ἐφρόντισεν. Οἱ ἐν Ἑλλάδι γινώσκουσι τὸ πρᾶγμα, ἀλλὰ τίς θὰ φροντίσῃ ποτε περὶ Ἀλεξάνδρου; Ἐνόσῳ ζῶ θὰ διατηρῶ τὰ ὀστᾶ τοῦ ποιητοῦ....

Τοιαῦτα ἐν συνόψει εἰπέ μοι ὁ φιλόμουσος καὶ ἐνθουσιώδης Ἀθανάσιος, ἅπερ ἐκτιμῶ ὡς ἱστορίαν, εὐχόμενος νὰ ἐκπληρώσῃ ποτὲ ἡ ἐλευθέρα Ἑλλὰς τὸ πρὸς τὸν ψάλτην τῆς ἐλευθερίας αὐτῆς ἱερὸν καθῆκον.

— Ἀλλ' οὐδὲ τὸν οἶκον, ἐν ᾧ ἐγεννήθη ὁ Κοραῆς, γινώσκει τις ἐνταῦθα, εἶπον ἐγώ· οὐδεὶς ἔχει ἰδέαν τινά, καίτοι πλείστους ὅσους καθ' ὁδὸν ἠρώτων....

— Ἀδύνατα ζητεῖς, φίλε μου. Ἐπειδὴ ὅμως μὲ συγκινεῖ ἡ περὶ τοῦ Σούτσου περιέργειά σου, ἰδοὺ καὶ ἡ εἰκὼν αὐτοῦ.

Καὶ μοι ἔδειξε φωτογράφημα τοῦ ποιητοῦ νεκροῦ, κειμένου ἐπὶ τοῦ φερέτρου καὶ φέροντος τὸν ὑψηλὸν πῖλον ἐπὶ κεφαλῆς, ἔχοντος δὲ κάτισχνον τὸ πρόσωπον καὶ τὸν μέλανα μύστακα κυκλοτερῶς περιβάλλοντα τὰ ἄκρα χείλη. Ὁ Ἀθανάσιος Ζαχαρίου μὴ δυνηθεὶς νὰ φωτογραφήσῃ τὸν ποιητὴν ζῶντα, ἀδρᾷ δαπάνῃ κατώρθωσε τοῦτο παρὰ τὸν τάφον, εἰσέτι δὲ ἐλυπεῖτο, διότι, αὐτοῦ μακρὰν που ὄντος, οὐδεὶς ἐφρόντισε ν' ἀφαιρέσῃ τὸν πῖλον, οὕτω δ' ὁ ποιητὴς ἐφωτογραφήθη πιλοφόρος νεκρός.

— Λάβε δὲ καὶ ὀλίγον ἐκ τοῦ κηροῦ, ὃν εἶχεν ἐπὶ τοῦ στόματος, ἐκ τῆς δάφνης, ἣν ἔφερε τὸ φέρετρον ὀλόγυρα, καὶ τμῆμα ἐκ τῶν ταινιῶν αὐτοῦ....

Ἐν συγκινήσει καρδίας ἔλαβον τὰ ἱερὰ λείψανα καὶ δακρύων ηὐχαρίστησα τῷ εὐγενεῖ βιβλιοπώλῃ. . . .

Ἐν τῷ ναῷ τῆς Ἁγίας Φωτεινῆς, ἐν τῷ ὑποδειχθέντι τόπῳ, εἶδον σύνηθες μνημεῖον, ἴσον τῷ ἐδάφει, ὑπὸ τριῶν καλυπτόμενον τετραγώνων πλακῶν, αἵτινες φέρουσιν ἀνὰ ἕνα κρίκον. Μετὰ τὸν ποιητὴν ἐτάφησαν πολλοὶ ἐν τῷ αὐτῷ τόπῳ!!

Ἀποχαιρετίσας τὸν Ἀθανάσιον Ζαχαρίου, γευματίσας δὲ παρὰ τῇ ξενισάσῃ με εὐγενεῖ οἰκογενείᾳ, περιῆλθον ἱκανὰ μέρη τῆς Σμύρνης, ηὐχαρίστησα καὶ τοῖς νέοις ἐκείνοις φίλοις μου καὶ περὶ τὴν 3 ὥραν μ. μ. ἐπέβην τοῦ εἰς Κωνσταντινούπολιν ἀποπλέοντος αὐστριακοῦ ἀτμοπλοίου. . . .

Ὁ ἀνάπλους ὑπῆρξεν αἴσιος, εἴδομεν πάλιν ὅσα ἐν τοῖς ἔμπροσθεν περιεγράφησαν, τῇ 19 Ἰουνίου, ἡμέρᾳ δευτέρᾳ, ἐνεστερνίσθην ποθητὸς ποθητοὺς τοὺς ἐν Κωνσταντινουπόλει οἰκείους, μετ' ἀπουσίαν μιᾶς καὶ τριάκοντα ἡμερῶν.

ΕΚ ΤΩΝ ΤΟΥ ΕΔΜΟΝΔΟΥ ΑΒΟΥ ΠΑΡΙΣΙΝΩΝ ΓΑΜΩΝ

Ο ΘΕΙΟΣ ΚΑΙ Ο ΑΝΕΨΙΟΣ

ΔΙΗΓΗΜΑ ΜΕΤΑΓΛΩΤΤΙΣΘΕΝ ΕΚ ΤΗΣ ΓΑΛΛΙΚΗΣ

ὑπὸ

Α. Ι. ΣΟΡΔΙΝΑ

Συνέχεια, ἴδε προηγούμενον φύλλον.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

Θεωρῶ ἐπάναγκες νὰ διηγηθῶ τὰ προηγούμενα τοῦ Φραγκίσκου καὶ τοῦ θείου του. Ὁ Φραγκῖσκος ἦτο μόνος υἱὸς παιγνιοπώλου ἐν τῇ στοᾷ τοῦ Σωμόν, Θωμᾶ καλουμένου. Τὸ τῶν παιγνίων ἐμπόριον εἶναι λίαν ἐπικερδές, καθότι ἐφ' ὅλων σχεδὸν τῶν εἰδῶν τὸ κέρδος εἶναι οὐκ ὀλιγώτερον τῶν ἑκατὸν τοῖς ἑκατόν. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πατρός του, ὁ Φραγκῖσκος ἀπήλαυε τῆς ἐντίμου ἀνέσεως, οὕτω καλουμένης ὑποθέτω διότι μᾶς ἀπαλλάττει μὲν τῆς ἀνάγκης χαμερπῶν πράξεων, ἴσως δὲ καὶ διότι μᾶς ἐπιτρέπει νὰ πράττωμεν χάριτας πρὸς τοὺς φίλους. Εἶχε δὲ εἰσόδημα τριάκοντα χιλιάδων φράγκων.

Ἀλλ' ὡς εἶπον ἤδη, νομίζω, ἦτο ἁπλούστατος τὸ ἦθος. Κατ' ἔμρυτον κλίσιν προετίμα πᾶν τὸ μὴ διαπρέπον καὶ ἀναλόγως ἐξέλεγε τὰς χειρίδας του, τὰ ἐσωκάρδιά του καὶ τοὺς ἐπενδύτας του, ἐκ τῆς τάξεως ἐκείνης τῶν ἡσύχων χρωμάτων, ἥτις περιστρέφεται μεταξὺ τοῦ μέλανος καὶ τοῦ φαιοῦ. Καθ' ὅσον αὐτὸς ἐνεθυμεῖτο οὐδ' ἐν τῇ νηπιότητι αὐτοῦ ὠρέχθη πτερωτῶν πίλων, καὶ αἱ ταινίαι, ἃς ὑπὲρ πᾶν ἄλλο ἐπιποθοῦμεν, οὐδέποτε ἐτάραξαν τὸν ὕπνον του. Δὲν ἐφόρει διόπτρον λόγῳ μὲν διότι εἶχε καλὴν ὅρασιν, οὔτε περόνην εἰς τὸν λαιμοδέτην του διότι δῆθεν δὲν ἐχρειάζετο αὐτῆς· ἀλλὰ πράγματι διότι ἐφοβεῖτο μὴ γίνηται περίβλεπτος. Αὐτὴ ἡ χροιὰ τῶν ὑποδημάτων του τὸν ἐξέπληττε, καὶ βεβαίως θὰ εὑρίσκετο ἐν μεγάλῃ ἀμηχανίᾳ, ἂν ἡ τύχη τὸν κατεδίκαζε νὰ φέρῃ ἐπίδημόν τι ὄνομα. Ἂν δὲ ἐν ἐπιλόγῳ ὁ ἀνάδοχός του τὸν ὠνόμαζεν Ἀμερικὸν ἢ Γερνάνδον, δὲν ἤθελε βεβαίως ποτὲ θέσει τὴν ὑπογραφήν του. Ἀλλ' εὐτυχῶς τό τε ὄνομα καὶ ἐπώνυμον αὐτοῦ ἦσαν ταπεινὰ ὡς ἐὰν αὐτὸς τὰ ἐξέλεγεν.

Ἡ δειλία αὐτοῦ τὸν ἀπέτρεψε τοῦ ν' ἀσπασθῇ στάδιόν τι, καὶ ἅμα λαβὼν τὸ ἀπολυτήριόν του προσῆλθεν εἰς τὴν μεγάλην ἐκείνην θύραν, τὴν πανταχοῦ ἄγουσαν καὶ ἐκεῖ ἔμεινεν ἐν ἐκστάσει ἀτενίζων πρὸς τὰς ἑπτὰ ἢ ὀκτὼ ὁδούς, αἵτινες τῷ ἀνοίγοντο, καὶ ἡ μὲν νομικὴ τῷ ἐφαίνετο λίαν ταραχώδης, ἡ ἰατρικὴ λίαν σπουδαστική, τὸ δὲ διδασκαλικὸν εἰς ἄκρον σοβορόν, τὸ ἐμπόριον πολύπλοκον, ἡ δὲ κυβερνητικὴ ὑπάλληλία λίαν ὑποτελής. Ὅσον διὰ τὸ στρατιωτικὸν στάδιον, οὐδὲ κἂν κατὰ νοῦν τῷ ἐπῆλθεν, ὄχι διότι ἐφοβεῖτο τὸν ἐχθρόν, ἀλλὰ διότι ἔτρεμεν ἐνώπιον τῆς ἰδέας τῆς στολῆς. Ἐνέμεινε λοιπὸν εἰς τὸ πρῶτον αὐτοῦ ἐπιτήδευμα, οὐχὶ ὡς ἁπλούστερον, ἀλλὰ καθὸ μᾶλλον ἀφανές, ἔζη δηλαδὴ ἐκ τῶν εἰσοδημάτων του.

Ἐπειδὴ δὲ δὲν ἐκέρδησεν αὐτὸς τὰ χρήματά του, τὰ ἐδάνειζε προθύμως καὶ εἰς ἀνταμοιβὴν τῆς τόσον σπανίου ταύτης ἀρετῆς ὁ Θεὸς τῷ ἐδώρησε πολλοὺς φίλους, οὓς ἠγάπα εἰλικρινῶς καὶ πρὸς οὓς ἐχαρίζετο λίαν φιλοφρόνως. Ὁσάκις ἀπήντα τινὰ καθ' ὁδόν, ὁ φίλος ἐλάμβανεν ἀνεξαιρέτως τὸν βραχίονά του, αὐτὸς δὲ μεθ' ἡμικύκλιον περιστροφὴν ἤγετο κατ' ἀρέσκειαν. Σημειώσατε δὲ ὅτι δὲν ἦτο ἀνόητος, οὔτε μικρόνους οὔτε ἀμαθής. Ἐγνώριζε δύο ἢ τρεῖς συγχρόνους γλώσσας, ἦτο ἐγκρατὴς τῆς τε λατινικῆς καὶ ἑλληνικῆς καὶ ὅλων τῶν ἐν τοῖς γυμνασίοις παραδιδομένων μαθημάτων, εἶχε γνώσεις τινὰς ἐμπορίου, βιομηχανίας, γεωργίας καὶ φιλολογίας, καλῶς δ' ἐπίκρινε νέον τι βιβλίον ὅτε δὲν ἠκούετο παρ' ἄλλου.

Ἀλλ' ἐπὶ τοῦ κεφαλαίου τῶν γυναικῶν ἰδίως ἡ ἀδυναμία τοῦ χαρακτῆρός του ἐφαίνετο καθ' ὅλην αὐτῆς τὴν ἔκτασιν. Ἀπόλυτος δι' αὐτὸν ἀνάγκη ἦτο τὸ νὰ ἀγαπᾷ, καὶ ἂν τὴν πρωΐαν, ἐν ᾧ ἔτι ἔτριβε τοὺς ὀφθαλμούς του, δὲν ἀνεκάλυπτεν εἰς τὸν ὁρίζοντα ἀκτῖνα τινὰ ἔρωτος, δύσθυμος ἠγείρετο ἐκ τῆς κλίνης καὶ ἀριστερὰ ἔβαινον τὰ κατ' αὐτόν. Ὁσάκις μετέβαινεν εἰς συναυλίαν ἢ θέατρον ἀνεζήτει ἀρεστὸν πρόσωπον, εὑρὼν δὲ αὐτὸ ἠρᾶτο ἄχρις ἑσπέρας. Καὶ ἂν μὲν εὕρισκε τοιοῦτο πρόσωπον, ἡ παράστασις ἦτο κατ' αὐτὸν ὡραία, ἢ ἡ συναυλία θελκτικωτάτη, ἄλλως πάντες οἱ ἠθοποιοὶ ἀτελῶς ὑπεκρίνοντο, ἢ ᾄδοντες παρήχουν. Ἡ καρδία αὐτοῦ τοσοῦτον ἀπεστρέφετο τὸ κενόν, ὥστε καὶ ἐνώπιον μετρίου κάλλους ἔπραττε τὸ κατὰ δύναμιν, ἵνα τὸ εὕρῃ ἐντελές. Περιττὸν νὰ ὑπομνήσω ὑμῖν ὅτι ἡ γενικὴ αὕτη τρυφερότης δὲν ὑπεδείκνυεν ἄσωτον ἀλλ' ἀθῶον μᾶλλον. Ἠγάπα ὅλας τὰς γυναῖκας χωρὶς ποτὲ νὰ ἐκφράσῃ τὸν ἔρωτά του διὰ τὸν ἁπλούστατον λόγον ὅτι προς οὐδέμιαν ποτὲ ἐτόλμησε νὰ ὁμιλήσῃ. Ἦτο ὅθεν ὁ ἀγνότατος καὶ ἥκιστα ἐπίφοβος τῶν ἐρωτολήπτων, Δὸν Ἰωάννης ἐν τῷ εἴδει του, πρὶν ὅμως γνωρίσῃ τὴν Ἰουλίαν. Ἐρωτόληπτος ὢν συνέταττε τολμηρὰς προσφωνήσεις, αἵτινες τακτικώτατα ἔμενον ἐπὶ τῶν χειλέων του. Κατὰ μόνας ἠρᾶτο, πρὸς ἑαυτὸν ἀνεδείκνυε τὸ βάθος τοῦ αἰσθήματός του καὶ μεθ' ἑαυτοῦ ἐκτενῶς συνδιελέγετο, αὐτὸς ὢν κατὰ τοὺς θελκτικοὺς ἐκείνους διαλόγους ὅ τε ἐρωτῶν καὶ ὁ ἀποκρινόμενος. Ἀνεύρισκε λόγους ἀρκούντως ἰσχυροὺς ἵνα καὶ τοὺς βράχους αὐτοὺς κινήσωσιν, ἀρκούντως διαπύρους ἵνα τήξωσι τὸν πάγον, ἀλλ' οὐδεμία γυνὴ τῷ ὤφειλε χάριτας διὰ τὰς ἀνεκφράστους ταύτας ὁρμάς του, διότι καὶ ἐν τῷ ἔρωτι ἀπαιτεῖται θέλησις, μεγίστη δὲ ὑπάρχει διάστασις μεταξὺ ἐπιθυμίας καὶ θελήσεως, τῆς ἐπιθυμίας ἥτις ἠρέμα ἐπιπολάζει εἰς τὰ νέφη, καὶ τῆς θελήσεως, ἥτις ἐπὶ πετρῶν πεζοδρομεῖ· ἡ μὲν τὸ πᾶν προσδοκᾷ παρὰ τῆς τύχης, ἡ δὲ οὐδὲν ζητεῖ παρ' ἄλλου, καὶ ἡ μὲν θέλησις, ὄχθους καὶ λάκκους, κρημνοὺς καὶ ὄρη ὑπερπηδῶσα, βαίνει εὐθεῖα πρὸς τὸν προορισμόν της, ἡ δὲ ἐπιθυμία ἐν τῇ θέσει αὐτῆς καθημένη διὰ τῆς μελῳδικωτέρας αὐτῆς φωνῆς ἀναβοᾷ:

«Καμπαναριό μου πρόφθασε, ἔλα, γιατὶ πεθαίνω.

Καὶ ὅμως κατὰ μῆνα Αὔγουστον τοῦ αὐτοῦ ἔτους, τέσσαρας μῆνας πρὶν ἢ δέσῃ τὰς χεῖρας τοῦ θείου του, ὁ Φραγκῖσκος ἐτόλμησε νὰ ἐρασθῇ κατὰ πρόσωπον. Εἰς τὰ λουτρὰ τῆς Ἔμης ἀπήντησε νεάνιδα ὡς αὐτὸν σχεδὸν ἀγρίαν, ἧς ἡ ψυχρὰ δειλία τῷ ἐνέπνευσε θάρρος. Ἦτο αὕτη Παριστινή, ἰσχνὴ καὶ λεπτή, ὠχρὰ ὡς ὀπώρα ἐν σκιᾷ ὡριμάσασα καὶ λευκότητος διαφανοῦς ὡς ὡραίου νηπίου, ὑπὸ τὴν ἐπιδερμίδα τοῦ ὁποίου ῥέει διαυγὲς κυανόχρουν αἷμα· συνώδευε δὲ τὴν μητέρα της, ἣν παλαιὸν πάθημα (χρονικὴ λαρυγγῖτις ἂν δὲν ἀπατῶμαι) κατεδίκαζεν εἰς τὰ λουτρά. Τόσον ἡ μήτηρ καθὼς καὶ ἡ θυγάτηρ ἐφαίνοντο ζήσασαι μακρὰν τοῦ κόσμου, διότι περιέστρεφον βλέμματα ἐκπλήξεως περὶ τὸ θορυβῶδες πλῆθος τῶν λουομένων. Ὁ Φραγκῖσκος ἀπροσδοκήτως εἰσαχθεὶς πρὸς αὐτὰς παρά τινος εἰς ἀνάρρωσιν εὑρισκομένου φίλου του, ὅστις μέσῳ Γερμανίας μετέβαινεν εἰς Ἰταλίαν, διαρκῶς τὰς ἐπεσκέπτετο ἐπὶ ἕνα μῆνα, ὧν ὁ μόνος σχεδὸν σύντροφός των. Πρὸς λεπτὰς ψυχὰς τὸ πλῆθος ἐπέχει τόπον μεγάλης ἐρήμου καὶ ὅσῳ περισσότερον θορυβοῦσιν οἱ περὶ αὐτὰς ἄνθρωποι, τόσῳ μᾶλλον αὗται συστέλλονται ἐν ἑαυταῖς καὶ πρὸς ἑαυτὰς ὑποψιθυρίζουσιν. Ἡ Παρισινὴ νεᾶνις καὶ ἡ μήτηρ της ἀμέσως εἰσεχώρησαν εἰς τὴν καρδίαν τοῦ Φραγκίσκου καὶ ἠρέσκοντο εἰς αὐτήν, ὡς δὲ οἱ πρῶτοι εἰς Ἀμερικὴν ἀποβάντες ναυτίλοι καθ' ἑκάστην ἀνεύρισκον ἐν αὐτῇ νέους θησαυροὺς καὶ χαρμοσύνως ἔβαινον ἐπὶ τοῦ παρθενικοῦ καὶ μυστηριώδους ἐκείνου ἐδάφους. Οὐδέποτε ἠρεύνησαν ἂν ἦτο πλούσιος ἢ πτωχός, ἤρκει αὐταῖς τὸ νὰ γνωρίζωσιν ὅτι ἦτο καλὸς καὶ οὐδὲν εὕρεμα ἠδύνατο νὰ ταῖς ἦναι πολυτιμότερον τῆς χρυσῆς ἐκείνης καρδίας. Ὁ δὲ Φραγκῖσκος ἐθέλγετο βλέπων τὴν εἰς ἑαυτὸν γενομένην μεταμόρφωσιν. Σᾶς διηγήθη τις ποτὲ πῶς ἔρχεται τὸ ἔαρ εἰς τοὺς κήπους τῆς Ῥωσσίας; Χθὲς ἔτι ἡ χιὼν ἐκάλυπτε τὰ πάντα, σήμερον ἡλιακὴ ἀκτὶς τρέπει τὸν χειμῶνα εἰς φυγήν. Τὴν μεσημβρίαν τὰ δένδρα ἀνθίζουσι, τὸ ἑσπέρας καλύπτονται ὑπὸ φύλλων, καὶ τὴν ἐπαύριον σχεδὸν καρποφοροῦσιν. Οὕτως ἤνθησε καὶ ἐκαρποφόρησε καὶ ὁ ἔρως τοῦ Φραγκίσκου. Ἡ ψυχρότης καὶ ἀμηχανία αὐτοῦ παρῆλθον, ὡς διαλύονται αἱ νιφάδες, ὁ δειλὸς καὶ μικρόψυχος παῖς ἠνδρώθη ἐντὸς ὀλίγων ἑβδομάδων. Ἀγνοῶ τίς πρῶτος ἐπρόφερε τὴν λέξιν «γάμον», ἀλλὰ τί πρὸς τοῦτο; ὑπονοεῖται πάντοτε ὁσάκις δύο ἀγναὶ καρδίαι συνομιλοῦσιν ἐρωτικῶς.

Ὁ Φραγκῖσκος ἦτο ἐνῆλιξ καὶ κύριος ἑαυτοῦ, ἀλλ' ἐκείνη, ἣν ἠγάπα, ἐξηρτᾶτο ἀπὸ πατρός, οὗτινος ἡ συναίνεσις ἦτο ἀναγκαία, καὶ ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου ἡ δειλία τοῦ ἀτυχοῦς νέου πάλιν ὑπερίσχυσεν. Εἰς μάτην ἡ Κλάρα τῷ ἔλεγε «γράψε θαρραλέως, ὁ πατήρ μου εἶναι προειδοποιημένος, καὶ δι' ἐπιστοφῆς τοῦ ταχυδρομείου θὰ ἔχῃς τὴν συγκατάθεσίν του». Ἑκατοντάκις ἔγραψε καὶ μετέγραψε τὴν ἐπιστολήν, ἀλλὰ τῷ ἔλειπε τὸ θάρρος νὰ τὴν ἀποστείλῃ, καὶ ὅμως τὸ ἔργον ἦτο λίαν εὔκολον, καὶ ὁ σκοτεινότερος νοῦς ἠδύνατο νὰ τὸ ἐκτελέσῃ ἐν θριάμβῳ. Ὁ Φραγκῖσκος ἐγνώριζε τὸ ὄνομα, τὴν θέσιν, τὴν περιουσίαν καὶ αὐτὴν ἔτι τὴν καλὴν διάθεσιν τοῦ μέλλοντος αὐτοῦ πενθεροῦ, διότι ἦτο ἤδη μεμυημένος τοῦ μυστηρίου τῆς οἰκογενείας καὶ ἦτο σχεδὸν εἰπεῖν μέλος αὐτῆς. Τί τῷ ὑπελείπετο νὰ πράξῃ; Νὰ ὑποδείξῃ ἐν ὀλίγοις τίς ἦτο καὶ τίς ἡ περιουσία του· ἡ ἀπάντησις δὲν ἦτο ἀμφίβολος. Ἀλλ' ἐπὶ τόσον καιρὸν ἀμφεταλαντεύετο, ὥστε μετὰ ἕνα μῆνα ἡ Κλάρα καὶ ἡ μήτηρ αὐτῆς ἐξ ἀνάγκης τὸν ὑποπτεύθησαν. Νομίζω ὅτι αὐταὶ ἤθελον τῷ δώσει ἔτι δεκαπενθήμερον προθεσμίαν, ἀλλ' ἡ πατρικὴ φρόνησις δὲν ταῖς τὸ ἐπέτρεψεν. Ἀφ' οὗ ἡ Κλάρα ἦτο ἐρωτευμένη, ὁ δὲ ἐραστὴς αὐτῆς δὲν ἀπεφάσιζε νὰ δηλώσῃ ἐπισήμως τὰς προθέσεις του, ἄνευ ἀναβολῆς ἔπρεπεν ἀφεύκτως ἡ νεᾶνις νὰ τεθῇ ἐν τόπῳ ἀσφαλεῖ, ἐν Παρισίοις. Τότε ἴσως ὁ Φραγκῖσκος Θωμᾶ, ὅστις ἐγνώριζε τὴν διεύθυνσίν της, ἤθελεν ἀποφασίσῃ νὰ ἔλθῃ ἵνα τὴν ζητήσῃ εἰς γάμον.

Πρωΐαν τινὰ ἐν ᾧ ὁ Φραγκῖσκος μετέβαινεν ἵνα συνοδεύσῃ τὰς κυρίας ταύτας εἰς περίπατον, αἴφνης τῷ ἀνηγγέλθη ὑπὸ τοῦ οἰκοδεσπότου ὅτι ἀνεχώρησαν διὰ Παρισίους, καὶ ὅτι τὰ ὑπ' αὐτῶν κατεχόμενα δωμάτια ἐνῳκοῦντο ἤδη ὑπ' ἀγγλικῆς τινος οἰκογενείας. Τὸ συμβεβηκὸς τοῦτο ἐπελθὸν ὅλως ἀπροσδοκήτως εἰς ἀδύνατον νοῦν ἐκλόνισεν αὐτόν, καὶ ὁ Φραγκῖσκος φρενιτικὸς ἐξῆλθεν ἐκ τῆς οἰκίας ζητῶν τὴν Κλάραν παντοῦ ὅπου συνήθως συνώδευεν αὐτήν. Ἐπανῆλθεν εἰς τὰ ἴδια σφοδρὰν ἔχων κεφαλαλγίαν, ἧς Κύριος οἶδε τίνι τρόπῳ ἐπεμελήθη! Ἐτέθη ὑπὸ θεραπείαν, εἰς θερμολουσίας καὶ σφοδροὺς συναπισμοὺς ὑποβληθείς, ἐκδικῶν οὕτως ἐπὶ τοῦ σώματός του τὰ ψυχικὰ αὐτοῦ πάθη. Ἅμα θεωρήσας ἑαυτὸν ἀναλαβόντα ἐπανῆλθεν εἰς Γαλλίαν, ἀπόφασιν ἔχων νὰ ζητήσῃ τὴν χεῖρα τῆς Κλάρας πρὶν ἔτι ἀλλάξῃ τὰ ἐνδύματά του. Πράγματι δρομαίως ἐπανέρχεται εἰς Παρισίους, πηδᾷ ἐκ τῆς σιδηροδρομικῆς ἁμάξης, λησμονήσας τὴν ἀποσκευήν του, ἐπι-

βὰς δ' ἐφ' ἁμάξης, φωνάζει τῷ ἁμαξηλάτῃ· «Εἰς τὸν οἰκόν της καὶ ἔσο ταχύς».

— Ποῦ, κύριε;

— Εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ · · · · · · ὀδόν · · · · λησμονῶ!

Εἶχε λησμονήσῃ τὸ ὄνομα καὶ τὴν διεύθυνσιν ἐκείνης, ἣν ἠγάπα!

Ἂς ὑπάγω εἰς τὴν οἰκίαν μου, ἐσκέφθη, καὶ θὰ ἐνθυμηθῶ, ἐνεχείρισε δὲ τὸ ἐπισκεπτήριόν του τῷ ἁμαξηλάτῃ, ὅστις τὸν ἔφερεν εἰς τὸν οἰκόν του.

Ὁ θυρωρός του ἦτο γέρων, ἄπαις, ὀνόματι Ἐμμανουήλ. Ὁ Φραγκῖσκος ἅμα ἰδὼν αὐτὸν τὸν ἐχαιρέτισε μετὰ σεβασμοῦ καὶ τῷ εἶπε· «κύριε, ἔχετε θυγατέρα, τὴν δεσποινίδα Κλάραν Ἐμμανουήλ. Διενοούμην νὰ σᾶς γράψω ἵνα ζητήσω τὴν χεῖρά της, ἀλλ' ἐσκέφθην ὅτι ἦτο ὀρθότερον νὰ προβῶ εἰς τὸ διάβημα τοῦτο αὐτοπροσώπως».

Ἐνόησαν ἀμέσως ὅτι ἦτο παράφρων καὶ ἔσπευσαν εἰς ζήτησιν τοῦ θείου του Μορλὸτ εἰς τὸ προάστειον τοῦ Ἁγίου Ἀντωνίου. Ὁ θεῖος Μορλὸτ ἦτο ὁ ἐντιμότερος τῶν ἐν τῇ ὁδῷ Σιαρόν, μιᾶς τῶν ἐπιμηκεστέρων ἐν Παρισίοις λεωφόρων, καὶ κατεσκεύαζεν ἀρχαῖα ἔπιπλα μετὰ κοινῆς μὲν δεξιότητος ἀλλ' ἐκτάκτου εὐσυνειδησίας. Δὲν ἦτο αὐτὸς ἱκανὸς νὰ πωλήσῃ ἀντὶ ἐβένου μαυρισμένον ξύλον ἀπίου ἢ νὰ παραστήσῃ ὡς μεσαιωνικὸν ἔπιπλον νάρθηκα τῆς κατασκευῆς του. Καὶ ὅμως κατεῖχεν, εἴπερ τις καὶ ἄλλος, τὴν τέχνην τοῦ νὰ χαράττῃ νέον ξύλον καὶ νὰ μιμῆται σκωληκόβρωτα κεντήματα, ὧν οἱ σκώληκες ἦσαν ἀθῶοι, ἀλλ' ὡς ἀρχὴν καὶ δόγμα εἶχε τὸ μηδένα ἀδικεῖν. Ἐκ μετριότητος σχεδὸν παραλόγου εἰς χειροτεχνήματα τῆς πολυτελείας, περιώριζε τὰ κέρδη του εἰς πέντε τοῖς ἑκατὸν ἐπὶ τῶν ἐξόδων του, καὶ τοιουτοτρόπως ἐκτήσατο περισσοτέραν ὑπόληψιν ἢ χρήματα. Ὁσάκις κατέστρωνε τιμολόγιον, ἔκαμε τὴν ἄθροισιν τρίς, φοβούμενος μὴ ἀπατηθῇ πρὸς ὄφελός του.

Μετὰ τριακονταετῆ ἐργασίαν δὲν ἦτο πλουσιώτερος ἢ ὅτε ἀπεφοίτησε, διότι κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο μόνον τὰ πρὸς τὸ ζῆν εἶχε πορισθῇ ὡς ὁ ἔσχατος τῶν μισθωτῶν του καὶ ἠρώτα ἑαυτὸν οὐχὶ ἄνευ μικρᾶς τινος ζηλοτυπίας, τίνι τρόπῳ ὁ κύριος Θωμᾶς κατώρθωσε νὰ ἐπισωρεύσῃ τοιαύτην περιουσίαν. Ἂν ὁ γαμβρός του ὁπωσοῦν τὸν περιεφρόνει διὰ τῆς συνήθους τοῖς ταχυπλούτοις ἀλαζονείας, αὐτὸς τὸν περιεφρόνει ἔτι περισσότερον διὰ τῆς ὑπεροψίας ἀνθρώπου μὴ θελήσαντος νὰ πλουτήσῃ. Ἐν τῇ μετριότητι αὐτοῦ ἐνεδύετο ἄριστα καὶ μετὰ κομπασμοῦ κοινοῦ ἀνθρώπου ἐπανελάμβανε· «τοὐλάχιστον ἔχω τὴν ἱκανοποίησιν ὅτι οὐδένα ἠδίκησα».

Δὲν εἶμαι ὁ πρῶτος ὅστις ἀπεφάνθη ὅτι ὁ ἄνθρωπος εἶναι παράδοξον ζῶον. Ὁ ἄριστος οὗτος Μορλότ, οὗτινος λεπτολόγος τιμιότης ἔδιδεν ἀφορμὴν τέρψεως εἰς ὅλον τὸ προάστειον, ὅτε τῷ ἀνηγγέλθη ἡ ἀσθένεια τοῦ ἀνεψιοῦ του ἠσθάνθη ἐνδομύχως εὐχαριστόν τινα γαργαλισμόν. Ἤουσε παραινετικὴν τινα φωνὴν ὑποψιθυρίζουσαν αὐτῷ· «ἀφ' οὗ ὁ Φραγκῖσκος εἶναι φρενοβλαβής, σὺ καθίστασαι κηδεμών του». «Ναί, ἀλλὰ δὲν θὰ γίνωμεν πλουσιώτεροι», ἀπεκρίνετο ἡ εὐθύτης αὐτοῦ.

«Πῶς, ὑπελάμβανεν ἡ ὑπόκρυφος φωνή, ἡ διατήρησις φρενοβλαβοῦς οὐδέποτε ἀνῆλθεν εἰς τριάκοντα χιλιάδας φράγκων κατ' ἔτος, πρὸς τούτοις θὰ καταβάλωμεν κόπους, θὰ παραμελήσωμεν τὰς ὑποθέσεις μας, ἀξιούμεθα ὅθεν ἀμοιβῆς τινος, οὐδένα ἀδικοῦντες.»

«Ἀλλά, παρετήρησεν ἡ ἀφιλοκέρδεια, πρὸς στγγενεῖς ὀφείλομεν νὰ προσφέρωμεν τὰς ἐκδουλεύσεις ἡμῶν δωρεάν.»

«Τῷ ὄντι, ἐψιθύριζεν ἡ φωνή, διατί λοιπὸν οἱ συγγενεῖς οὐδὲν ἔπραξαν ὑπὲρ ἡμῶν; Ἐλάβομεν στιγμὰς στενοχωρίας, δυσχερεῖς πτώσεις ὀφειλῶν, ἀλλ' οὔτε ὁ ἀνεψιὸς Φραγκῖσκος οὔτε ποτὲ ὁ μακαρίτης πατήρ του ἐσκέφθη περὶ ἐμοῦ.»

«Αἴ! ἀνέκραζεν ἡ ἀγαθότης, ἃς ἐλπίζωμεν ὅτι τὸ πρᾶγμα δὲν εἶναι σοβαρόν, ὅτι οἱ φόβοι ἡμῶν εἶναι ἀνυπόστατοι καὶ ὅτι ἐντὸς δύο ἡμερῶν ὁ Φραγκῖσκος ἀναλαμβάνει ἐντελῶς.»

«Ἀλλὰ πιθανὸν ἐπίσης, ἀπήντησεν ἡ ἐπίμονος φωνή, ἡ ἀσθένεια νὰ καταβάλῃ τὸν πάσχοντα, καὶ τότε ἡμεῖς κληρονομοῦμεν, μηδένα ἀδικοῦντες. Εἰργάσθημεν ἐπὶ τριακονταετίαν χάριν τῆς Λύτοῦ Μεγαλειότητος, καὶ τίς οἶδε μὴ ζαλισμένη κεφαλὴ μᾶς φέρῃ τὴν τύχην.»

Ὁ καλὸς οὗτος ἄνθρωπος ἔφραξε μὲν τὰ ὦτά του, ἀλλ' ἦσαν τόσον μεγάλα, εὐρύχωρα καὶ ἐν εἴδει κογχῶν κομψῶς κεκοιλασμένα, ὥστε παρὰ τὴν θέλησίν του ἡ μικρὰ πλὴν λεπτὴ καὶ ἐπίμονος φωνὴ εἰσέδυεν εἰς αὐτά. Τὸν ἐν τῇ ὁδῷ Σιαρὸν οἰκόν του ὁ θεῖος ἐνεπιστεύθη εἰς τὰς φροντίδας τοῦ ἐπιστάτου του, αὐτὸς δὲ ὡς χειμάδιον αὐτοῦ ὥρισε τὴν ὡραίαν τοῦ ἀνεψιοῦ οἰκίαν. Κατεκλίθη ἐπὶ καλῆς κλίνης καὶ εὐηρεστήθη, παρεκάθισεν εἰς ἀρίστην τράπεζαν, καὶ οἱ κατὰ τὴν κοιλίαν πόνοι, ὑφ' ὧν πρὸ χρόνων ἔπασχεν, ὡς ἐξ μαγείας ἐξέλιπον. Πρὸς δὲ ὑπηρετεῖτο, ἐκτενίζετο καὶ ἐξυρίζετο ὑπὸ τοῦ Γερμανοῦ καὶ ταχέως συνείθισεν εἰς τὴν νέαν ταύτην δίαιταν. Ὀλίγον δὲ κατ' ὀλίγον παρεμυθεῖτο διὰ τὴν ἀσθένειαν τοῦ ἀνεψιοῦ του καὶ προσῳκειοῦτο πρὸς τὴν ἰδέαν ὅτι ὁ Φραγκῖσκος οὐδέποτε ἤθελεν ἀναλάβῃ καὶ μόνον πρὸς ἱκανοποίησιν τῆς συνειδήσεώς του ἐπανελάμβανεν ἐκ διαλειμμάτων· «οὐδένα ἀδικῶ».

Μετὰ παρέλευσιν τριῶν μηνῶν ἐνόμιζεν ἤδη ὅτι ἦτο ἐν τῇ οἰκίᾳ του καὶ ἐδυσφόρει ἐπὶ τῇ παρουσίᾳ φρενοβλαβοῦς. Ἡ ἀδιαλειπτος παραλήρησις τοῦ Φραγκίσκου καὶ ἡ μανία του νὰ ζητῇ τὴν Κλάραν εἰς γάμον τῷ ἐφάνησαν μάστιξ ἀφόρητος καὶ ἀπεφάσισε ν' ἀπαλλαξῇ τὸν οἰκόν του τοῦ κακοῦ τούτου καὶ νὰ παραδώσῃ τὸν ἀσθενῆ εἰς τὸ φρενοκομεῖον τοῦ Ὠδρέ. Ἐπὶ τέλους, ἐσκέπτετο, ὁ ἀνεψιός μου θὰ ἔχῃ καλλιτέραν περίθαλψιν, καὶ ἐγὼ θὰ ἦμαι ἡσυχώτερος, ἅπαξ δὲ ἀναγνωρισθέντος ὑπὸ τῆς ἐπιστήμης, ὅτι πρὸς φρενοβλαβεὶς ἡ μετατόπισις εἶναι ὠφέλιμος διάχυσις, οὐδὲν πράττω ἢ τὸ καθῆκόν μου. Ταῦτα διελογίζετο ὁ θεῖος ὅτε ἀπεκοιμήθη, καὶ ὁπότε ὁ Φραγκῖσκος συνέλαβε τὴν ἰδέαν τοῦ νὰ τῷ δέσῃ τὰς χεῖρας. Πόσον δὲ διάφορος ἦτο ἡ ἐξέγερσίς του. (Ἀκολουθεῖ)

ΣΥΜΜΙΚΤΑ

Ἄγγλος τις ἐν Λιβερπούλῃ ἀπέκοψεν ἐν στιγμῇ ἐξάψεως τὸ ἄκρον τῆς ῥινὸς τῆς συζύγου του, τὴν ἐπαύριον ἡ ἀστυνομία ἐνήγαγεν εἰς τὸ δικαστήριον αὐτόν, ὅτε ἡ σύζυγός του ἐπιθυμοῦσα ἵνα μή τι κακὸν πάθῃ ὁ σύζυγός της, ὁρκίζεται ἐνώπιον τοῦ δικαστηρίου ὅτι τὸ ἄκρον τῆς ῥινός της ἀπέκοψε διὰ τῶν ἰδίων αὐτῆς ὀδόντων.

* * *

Ὁ κύριος Α. εἰσελθὼν ἡμέραν τινὰ εἰς δημόσιον γραφεῖον, καὶ ἰδὼν παρακαθήμενόν τινα ὑπάλληλον νὰ γράφῃ λίαν κακῶς καὶ δυσαναγνώστως τῷ λέγει· «δὲν εἶναι δυνατόν, κύριε, νὰ γράφητε ὀλίγον καλήτερον;» Ἄ! φίλε μου, τῷ ἀπαντᾷ ὁ ὑπάλληλος, δὲν συμφέρει, διότι, ἐὰν γράψω καθαρά, θὰ φανῶσιν αἱ γραμματικαί μου γνώσεις.

* * *

Ἐν τινι συνοικίᾳ τῶν Ἀθηνῶν πρό τινος ἀφυπνίζεται ὁ καθηγητὴς Σεμ. ὑπὸ σφοδρᾶς κωδωνοκρουσίας τοῦ ἐπὶ τῆς θύρας τῆς οἰκίας του κώδωνος, ἐγείρεται καὶ τεταραγμένως ἀνοίγων τὸ παράθυρον φωνεῖ θορυβωδῶς «ποῖος κτυπᾷ; τί τρέχει; Φιλοπαίγμονες τότε φοιτηταὶ καὶ γελῶντες τῷ ἀποκρίνονται

«Τίποτε, κ. καθηγητά, δὲν τρέχει, τὸ παράθυρον εἶναι ἀνοικτὸν καὶ ἠθελήσαμεν νὰ σᾶς εἰδοποιήσωμεν, ἵνα τὸ κλείσητε.»

«Καὶ ποῖον εἶναι αὐτὸ τὸ παράθυρον;» ἐρωτᾷ μετὰ σπουδῆς ὁ καθηγητής.

«Ἀκριβῶς αὐτὸ ὅπου ἀνοίξετε καὶ μᾶς ὁμιλεῖτε», ἀπαντῶσιν οἱ φοιτηταὶ ἀπερχόμενοι καὶ γελῶντες.

* * *

Ἀποθανών τις φιλάργυρος ἐν Μασσαλίᾳ ἀφῆκε τὴν μεγάλην αὐτοῦ περιουσίαν εἴς τινα φίλον του, ὑπὸ τὸν ὅρον νὰ θέσῃ οὗτος 30,000 φρ. ἐντὸς τοῦ φερέτρου του. Ὁ φίλος κληρονόμος ἐσκέφθη πῶς νὰ ἀπαλλαγῇ ἀπὸ τῆς ζημίας ταύτης, καὶ μετὰ πολλὰς σκέψεις ἀπεφάσισε νὰ θέσῃ ἐν τῷ φερέτρῳ τοῦ ἀγαπητοῦ κληροδότου του χρηματικὴν ἐπιταγὴν πληρωτέαν ἅμα τῇ ἐμφανίσει.

* * *

Διατί, φιλτάτη μου, ἐρωτᾷ ἡμέραν τινα ἡ δεσποινὶς Μ. τὴν φίλην της Α., γράφεις εἰς μὲν τὸν κ. Πάλ. ἐπὶ ἐρυθροῦ χάρτου, εἰς δὲ τὸν κ. Μπλοὺμ ἐπὶ κυανοῦ;

«Διὰ νὰ νομίζῃ ὁ μὲν πρῶτος ὅτι τὸν ἀγαπῶ θερμῶς, ὁ δὲ δεύτερος ὅτι εἰμὶ πιστὴ πρὸς αὐτόν.»

ΠΟΙΗΣΙΣ

ΕΥΘΥΜΕΙ!

Εὐθύμει κόρη· ἄφησε εἰς τὰ ὠχρά σου χείλη
μειδίαμα ὡς ἄλλοτε ὀνείρων ἀνατείλῃ·
ἄφες τοῦ ῥόδου ἡ χροιὰ νὰ σοὶ προσφέρῃ πάλιν,
ὅ,τι εἰς πόνου μυστικοῦ παρήτησας ἀγκάλην,

—

Τὴν σκέψιν ἄφες τὴν ὠχρὰν κ' ἰδὲ ἡ περιξ φύσις
πῶς μειδιᾷ· ὁ ἥλιος ὁποίαν λάμψιν χύνει!
ὁ νοῦς ἐδῶ εἰς ὄνειρα πλανᾶται καὶ ποιήσεις...
λοιπόν, πρὸς τί περίλυπος ἡ κεφαλή σου κλίνει;

—

Σὺ λίμνη ἀρυτίδωτος πρὸς τί ποθεῖς τὸ κῦμα,
ἐν ᾧ γαλήνη μαγικὴ τὸ εὖρός σου καλύπτει;
τίς σκέψις πλάνης σοὶ κρατεῖ ἀμφίβολον τὸ βῆμα
καὶ ὑπὸ μέτωπον λευκὸν τὴν ταραχήν της κρύπτει;

—

Ὁ κρῖνος—ψυχὴ εὔοσμος τῆς γῆς—τὸ πᾶν μυρώνων,
ὑπὸ τὴν δρόσον τῆς ἠοῦς τὰ βλέφαρα ἀνοίγει·
πρὸς τί σὺ κρίνων βασιλὶς ἐπιζητεῖς τὸν πόνον
καὶ εἰς πικρίαν τὸ γλυκὺ μειδίαμά σου λήγει;

—

Τί θέλεις; ποῖον ὄνειρον ἐπιζητοῦσα πλήττεις;
ποῖον λοιπὸν μυστήριον τὸ στῆθός σου κυμαίνει;
ἰδέ· τὸ ἄλσος σὲ ζητεῖ· καὶ μόνη παροδίτις
ἡ ἀηδών, καθὼς ἠχὼ τοῦ ᾄσματός σου μένει...

—

Ἰδέ, ἰδὲ τοῦ οὐρανοῦ ὁ σαπφειρώδης θόλος
πῶς μειδιᾷ! οὕτω ποτὲ σὺ κόρη ἐμειδίας.
ἄφες λοιπὸν ὁ κάλυξ σου ὁ ἔτι μυροβόλος
νὰ ἀνοιχθῇ εἰς φίλημα ἐρατεινῆς πρωΐας!..

—

. . . . . .

Πλήν, μάτηρ· μάτηρ μὲ ᾠδὰς ζητῶ νὰ σ' ἀφαιρέσω
τῆς βέμβης· σὺ τοῦ πόνου σου φίλη ἐρῶσα φθίνεις·
εἰς φλόγα ὠχριάσασαν πυρὰν ζητῶ νὰ θέσω
καὶ ὅμως σὺ ἀνηλεὴς τὸ ἔλαιόν της χύνεις...

. . . . . .

Ὦ, εἶναι ἡ νεότης μας μυρέσσα πνοή τις,
μία ἀκτὶς εἰς τὴν πυκνὴν τοῦ βίου μας σκοτίαν·
μικρόν τι λάμπει· κ' ἔρχεται κατόπιν φεῦ στιγμή τις,
καθ' ἣν, εἰς νύκτα ἔρημοι πλανώμεθα βαθεῖαν.

—

Ὁ βίος, εἶν' ἡ σήμερον· κ' ἡ αὔριον, τὸ μνῆμα...
—πέραν τίς οἶδε! ἡ σιγή, ὁ Πλάσης, ἢ τὸ σκότος—
μ' ἀπάτης φθάνει ὄνειρα τὸ σκοτεινόν της βῆμα
καὶ ὑπνοβάται εἰς αὐτὴν χωροῦμεν λεληθότως...

—

Λοιπόν, εὐθύμει· ἄφησε τὴν θλιβερὰν ἰδέαν·
τὴν δολοφόνον δίωξιν τοῦ στήθους σου ἀνίαν·
ἐνόσῳ ἄνθος φέρεσαι ὑπὸ αὐγὴν ὡραίαν,
ὦ χύνε, χύνε περιξ σου τὴν χάριν κ' εὐωδίαν.

—

Εἰς λήθην ὅλα· καὶ ἰδού, κρατεῖς τὴν εὐτυχίαν,
τὴν ἄλλην, μάτηρ, ἐκζητεῖς—εἶναι ἀπάτης φήμη...
παῦσε λοιπόν· τὴν προσφιλῆ μὴ ψάλλε παρῳδίαν
κ' εὐθύμει, ὅσον τὸ παρὸν σοὶ μειδιᾷ· εὐθύμει!..

Ἀθῆναι κατὰ Ἰούλιον 1884.

Δ. Ν. ΦΟΣΤΕΡΗΣ

ΧΩΡΙΣΜΟΣ

I

Χλωμὸς καὶ πικραμένος
Περνοῦσα ἀπὸ λειβάδι
Ἠθὲς τὸ βράδυ.

Ἡ χλόη βαθυστέραζε
Σ'τὴ διάβα καὶ σκυμμένη,
Ἡ καϋμένη!
Τὰ λούλουδα 'ρωτοῦσε
Ποῦ τρέχω ἀφῃρημένος,
Δακρυσμένος.
Τὸ ρόδο καὶ ὁ μενεξές,
Τὸ κρῖνο καὶ τὸ γιοῦλι,
Τὸ γαλανοῦλι.
Λένε, ἐμεῖς τὸ ξέρουμε
Γιατὶ εἶνε ὁ δόλιος ξένος
Λυπημένος.
Ζητάει τὴν ἀδερφοῦλά μας
Καὶ τὴ βασίλισσά μας,
Τὴ χαρά μας.
Ποῦ τοῦ τὴν πῆρε ὁ χωρισμὸς
Μέσ' ἀπ' τὴν ἀγκαλιά του
Καὶ πάει μακριά του.

II

Σ' ἰτιᾶς ῥίζα 'σταμάτησα
Τὸ κουρασμένο σῶμα,
Τὸ δακρυσμένο πρόσωπο
Ἔκρυψα 'στὴν παλάμη.

—

Καὶ τὰ πουλιὰ ῥωτήθησαν
Μὲ σπλαγχνικὸ τὸ στόμα,
Τί ἔχω καὶ ὁ στεναγμὸς
Μὲ δέρνει 'σὰν καλάμι.

—

Τ' ἀηδόνι λέει τοῦ καναριοῦ
Καὶ τοῦτο σ' ἄλλα λέει:
Μονάχα 'μεῖς τὸ ξέρουμε
Γιατὶ ὁ ξένος κλαίει·

—

Ζητάει τὴ χρυσόστομη
Ξανθή μας ἀδερφοῦλα
Ποῦ ἀπ' τὸ κλουβί του ὁ χωρισμὸς
Τὴν ἄρπαξε μιὰ αὐγοῦλα.

Ἐν Καλάμαις 1882.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΜΗΝΗ ΨΑΛΤΗΣ

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ ΑΝΕΥ ΑΠΑΝΤΗΣΕΩΝ (1)

Ποῖον ἐγκλείει μυστικόν, γνωρίζεις ἡ ψυχή μου;
Τοῦ βλέμματός μου ἐννοεῖς τὸν πόνον τὸν δειλόν;
Καὶ ὅταν περιφέρωμαι ἐπὶ ἀκτῆς ἐρήμου
Μαντεύεις τί μὲ ὁδηγεῖ ἐκεῖ σιωπηλόν;

—

Η χείρ σου, ὅταν, θίγουσα τὰ πλῆκτρα τοῦ κυμβάλου,
Τονίζῃ τὴν περιπαθῆ ἐκείνην μουσικὴν
Καὶ μὲ βυθίζῃ εἰς στιγμὰς ἐκστάσεως ἀλάλου.....
Αἰσθάνεσαι τί ἡδονὴν μ' ἐμπνέεις ψυχικήν;

Νύμφη ἁγνή! ὑπὲρ ἐμοῦ εἰς τὰ ἁγνά σου χείλη
Ὅταν ἀφίνῃς μάγον ἓν μειδίαμα ν' ἀνθῇ,
Μαντεύεις ὅτι τῆς Ἐδὲμ μ' ἀνοίγεται ἡ πύλη,
Ὅπως ἡ τλήμων μου ψυχὴ ἐλπίδας αἰσθανθῇ;

—

Επὶ τῶν νώτων ἁπαλῆς θαλάσσης νύκτα μίαν,
Ἐνῷ ἐμάρμαιρε γλυκὺ σελήνης φῶς ὠχρόν,
Ἂν εἶδες εἰς ἀκάτιον ἐντὸς σκιὰν κἀμίαν,
Τίς ἦτο, δὲν διέκρινες, εἷς ἄδων περιχρόν;

—

Λυσίκομον δὲ ἀμυδρῶς ὅτε μορφὴν διεῖδον
Τοῦ παραθύρου ἔνδοθεν νὰ φαίνῃ' εὐμενής,
Εἰκάζεις πῶς ἐσκίρτησεν ἐκ πόθων καὶ ἐλπίδων
Ἡ τάλαινα καρδία μου, ἰδοῦσα νὰ φανῇς,

—

Οπόταν τὴν μελίρρυτον ἀκούω μελῳδίαν
Τῆς λαλιᾶς σου τῆς σεμνῆς, γνωρίζεις, ὦ σιλφύς,
Πόσον μοὶ θέλγει τὴν ψυχήν, καθὼς καὶ τὴν καρδίαν,
Ἡ ἔκστασις ἡ ἐξ αὐτῆς τῆς εὐγενοῦς τρυφῆς;

—

Ποτὲ ἐν τούτοις.... εἴθε.... ναί! ποτὲ νὰ μὴ ἐπάτουν
Τὸν πόδα εἰς τὸ ἔδαφος αὐτὸ τῶν ὀδυρμῶν
Τῶν συμφορῶν μου τὰ δεσμὰ νὰ μὴ ἐσφυρηλάτουν
Πρὸ τῆς φλογὸς τῶν καστανῶν λαμπρῶν σου ὀφθαλμῶν.

—

Ηλπισα μάτην ν' ἀντιστῶ κατὰ τῆς Εἱμαρμένης.....
Κἀ ἐπάλαισα! — Ἀλλὰ ἰδού στενάζω ἡττηθεὶς
Καὶ — θάπτων τὸ ἀπόρρητον καρδίας τεθλιμμένης —
Κἂν ὑποφέρω ἄγνωστος, ὡς ἥρως ἀληθής.

Ἔγραφον ἐν Neckarthailfingen, κατὰ Ἰούνιον 1885.

Σ.

Η ΞΕΝΙΤΕΙΑ (1)

Ἀχ! ὅταν μαύρη ξενιτειὰ σὲ φαντασθῶ 'λιγάκι
Νομίζω πῶς ποτίζομαι καθ' ὥρα μὲ φαρμάκι.
Λέγω πῶς δὲ θὰ ξαναδιῶ τῆς χώρας μου τὸ χῶμα
Μήτε τῆς ὑπερήφανης σημαίας μας τὸ χρῶμα!

. . . . . .

. . . . . .

Ἀλλοίμονο σ' ἐκείνονε, ποῦ ὁ πόθος τοῦ μαράνει
Στὴν ξενιτειὰ τὰ σωθικά, σὲ ξένη γῆ πεθάνει!
Ἀλλοίμονο σ' ἐκείνονε π' ἀπὸ μικρὸς ἀρχίσῃ
Ἀντὶ πατρίδ' ἑλληνική, τὴν ξένη ν' ἀγαπήσῃ.

Ἐν Βραΐλᾳ

Γ. ΚΑΡΑΝΔΙΝΟΣ

ΣΤΙΓΜΑΙ.

Θολὸς καὶ μελαγχολικὸς εἰς τ' οὐρανοῦ τοὺς τρίβους
Διέρχεται μέσῳ νεφῶν καὶ ἄστρων ἡ σελήνη.
Κ' ἐγώ, ὁ τλήμων.. τῆς ζωῆς φεύγων στυγνοὺς θορύβους,
Διέρχομαι τὰς νύκτας μου μονήρης ἐν ὁδύνῃ..

Ἀπὸ τοῦ βράχου τῆς Μουνυχίας. Ἰουλίῳ 1885.

(1) Σημ. Ἀπόλλωνος. Δημοσιεύοντες τὸ ἀνωτέρω ποίημα περισπουδάστου ἡμῶν φίλου καὶ δοκιμωτάτου ἑλληνιστοῦ, ἐκ τῶν μετὰ ζήλου ἐπιδοθέντων εἰς τὴν καλλιέργειαν τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων γερμανῶν φιλολόγων, ἐκφράζομεν αὐτῷ τὰ εἰλικρινῆ ἡμῶν συγχαρητήρια ὅτι τόσον γλαφυρῶς ἐν ξένῃ γλώσσῃ θεραπεύει τὰς Μούσας.

(1) Τοὺς ἀνωτέρω στίχους ἀποτιθέντες ἐκ συγκινητικωτάτου ποιήματος τοῦ κ. Γ. Καρανδινοῦ ἀρίστου μαθητοῦ τοῦ ἐν Βραΐλᾳ ἐγκρίτου καὶ ἑλληνοπρεπεστάτου Λυκείου τοῦ κ. Γ. Δ. Χρυσοχοΐδου, ἀσμένως δημοσιεύομεν αὐτοὺς ἐκφράζοντες συνάμα τὰ συγχαρητήρια ἡμῶν πρὸς τὸν εὐφυᾶ καὶ φιλόπατριν νέον κ. Γ. Καρανδινόν.